

DE MILITAIRE SPECTATOR

waarin opgenomen de Officiële Mededelingen van

DE KONINKLIJKE LANDMACHT EN DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

Hoofredacteur:

E. J. C. van Hootegem, Brigade Generaal van de Generale Staf

Redactie:

Ir. L. W. C. Adank, Brigade Generaal van de Technische Staf
H. de Vries, ec.drs., Administrateur bij het Departement van Defensie
F. van Pelt, Majoor van de Generale Staf
R. W. Hemmes, Majoor Koninklijke Luchtmacht

Maandblad

Nadruk verboden

Directie, Redactie, Administratie en Advertenties:
Zwarteweg 1 - Tel. 182355 - Postgiro 44715
Abonnementsprijs f 3,- per kwartaal - Buitenland f 15,- per jaar - Losse nummers f 1,25

Advertenties:
contractprijzen op aanvraag

MOORMANS PERIODIEKE PERS N.V. DEN HAAG

Inhoud

Officiële Mededelingen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders 326

Redactioneel gedeelte

De schietopleiding bij de parate tankbataljons, door P. J. Ootmar, Luitenant-Kolonel der Huzaren	327
Morelistiek in de praktijk (II) — De groepsstructuur en het opinie-onderzoek, door T. C. Govers, Kapitein der Infanterie	331
Lijnverbindingen in een bataljons- en gevechtsgroepscommandopost tijdens de verdediging, door D. C. Vooren, Majoor der Grenadiers	338
Overheid, krijgsmacht en bedrijf, door drs. S. van der Laan, Majoor der Infanterie	341
Enkele punten van de gevechtsexercitie voor tankpelotons, door L. de Hartog, Majoor der Huzaren	344
Moderne veldtelefonie, door ir. E. Mahler, Majoor van de Technische Staf	347
De Cursus Bedrijfsvoering bij de Koninklijke Luchtmacht, door drs. P. J. Bettink, Luitenant-Kolonel van de Koninklijke Luchtmacht	350
Nieuwe uitgaven	340, 353
Het Herstellings- en oefencentrum te Zeist, door mr. A. P. Th. M. Kneepkens, Majoor, en P. J. M. Boekwijt, Kapitein-arts	354
Wapenontwikkeling — Gepantserde voertuigen	357
Uit de buitenlandse vakpers	359

DE MILITAIRE SPECTATOR

waarin opgenomen de Officiële Mededelingen van

DE KONINKLIJKE LANDMACHT EN DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

Hoofredacteur:

E. J. C. van Hootegem, Brigade Generaal van de Generale Staf

Redactie:

Ir. L. W. C. Adank, Brigade Generaal van de Technische Staf
H. de Vries, ec.drs., Administrateur bij het Departement van Defensie
F. van Pelt, Majoor van de Generale Staf
R. W. Hemmes, Majoor Koninklijke Luchtmacht

Maandblad

Nadruk verboden

Directie, Redactie, Administratie en Advertenties:
Zwarteweg 1 - Tel. 182355 - Postgiro 44715
Abonnementsprijs f 3,- per kwartaal - Buitenland f 15,- per jaar - Losse nummers f 1,25

Advertenties:
contractprijzen op aanvraag

MOORMANS PERIODIEKE PERS N.V. DEN HAAG

Inhoud

Officiële Mededelingen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders 326

Redactioneel gedeelte

De schietopleiding bij de parate tankbataljons, door P. J. Ootmar, Luitenant-Kolonel der Huzaren	327
Morelistiek in de praktijk (II) — De groepsstructuur en het opinie-onderzoek, door T. C. Govers, Kapitein der Infanterie	331
Lijnverbindingen in een bataljons- en gevechtsgroepscommandopost tijdens de verdediging, door D. C. Vooren, Majoor der Grenadiers	338
Overheid, krijgsmacht en bedrijf, door drs. S. van der Laan, Majoor der Infanterie	341
Enkele punten van de gevechtsexercitie voor tankpelotons, door L. de Hartog, Majoor der Huzaren	344
Moderne veldtelefonie, door ir. E. Mahler, Majoor van de Technische Staf	347
De Cursus Bedrijfsvoering bij de Koninklijke Luchtmacht, door drs. P. J. Bettink, Luitenant-Kolonel van de Koninklijke Luchtmacht	350
Nieuwe uitgaven	340, 353
Het Herstellings- en oefencentrum te Zeist, door mr. A. P. Th. M. Kneepkens, Majoor, en P. J. M. Boekwijt, Kapitein-arts	354
Wapenontwikkeling — Gepantserde voertuigen	357
Uit de buitenlandse vakpers	359

Officiële Mededelingen

Koninklijke Landmacht

Koninklijke Luchtmacht

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders

De aandacht wordt gevestigd op:

LaO Nr 58107. Herdruk mei 1960 handelende over de bezoldigingsregeling Nieuw-Guinea.

LaO Nr 60070, betreffende het verstrekken van vervoerbewijzen voor het bijwonen van huwelijksplechtigheden.

LaO Nr 60076, handelende over het instellen van de rang van majoor voor officieren van bepaalde dienstvakken.

LaO Nr 60081. Verboden geschriften.

Adreswijzigingen De Militaire Spectator

De aandacht wordt nogmaals erop gevestigd, dat officieren, die maandelijks van Rijkswege „De Militaire Spectator” ontvangen, bij wijziging van hun adres, dit *uitsluitend* kenbaar dienen te maken bij de commandant van het onderdeel, waarbij zij in onderhoud zijn gesteld. Derhalve *niet* telefonisch of schriftelijk bij de administratie van „De Militaire Spectator” of bij de Afdeling Personeelspubliciteit van het Ministerie van Oorlog.

De commandant van vorenbedoeld onderdeel zendt de voorgeschreven mutatie-opgave aan de Afdeling Centrale Personeelsdocumentatie van het M.v.O., waarna toezending aan het nieuwe adres volgt.

De legerleiding stelt er prijs op vast te stellen, dat het adverteren in dit tijdschrift uiteraard het verkrijgen van voorkeur voor leveranties aan de Koninklijke Landmacht of aan de Koninklijke Luchtmacht niet kan inhouden. Einde van de Officiële Mededelingen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht.

„'s Konings rok”

Ter gelegenheid van het afscheid van de huidige directeur, de brigade-generaal-titulair b. d. C. A. Hartmans, wordt in het Nederlands Leger- en Wapenmuseum „Generaal Hofer” te Leiden een bijzondere tentoonstelling, een overzicht gevende van de verschillende uniformen ten tijde van de regering van de koningen Willem I, Willem II en Willem III, ingericht.

Deze tentoonstelling draagt de naam „'s Konings rok” en omvat uniformprenten en aquarellen, olieverfschilderijen en boekwerken op het gebied van de Nederlandse uniformkunde uit de hiervoor aangegeven periode.

De tentoonstelling zal voor het publiek geopend zijn van 27 augustus tot en met 30 september 1960 en wel dagelijks van 10 tot 17 uur, 's zondags van 13 tot 17 uur. Een catalogus zal in het museum verkrijgbaar zijn.

De schietopleiding bij de parate tankbataljons

door P. J. OOTMAR, Luitenant-Kolonel der Huzaren

Bij de in het voorjaar gehouden schietoefeningen van de parate tankbataljons op het NAVO tankschietterrein in Hohne is gebleken, dat de schietoefeningen, in het bijzonder de gevechtsschietoefeningen, niet die resultaten te zien gaven, die zouden mogen worden verwacht van een onderdeel waarbij het zwaartepunt moet liggen op het buiten gevecht stellen van vijandelijke tanks.

Een tankbemanning moet een zodanige vaardigheid in het juist snel afgeven van een schot bezitten, dat het eerste schot een treffer moet zijn, waarbij dit schot sneller moet kunnen worden afgegeven dan dat van de tegenstanders.

Om aan deze gebiedende eis te kunnen voldoen, moet de tankbemanningen de hoogst mogelijke graad van geoefendheid bijgebracht worden in:

- het waarnemen, opsporen en onderkennen van doelen;
- het afstandschatten;
- het uitvoeren van alle schiethandelingen, stilstaand en bewegend;
- het snel innemen van gunstige posities.

Deze graad van geoefendheid wordt de tankbemanning bijgebracht bij het Depôt-Cavalerie en bij de parate troepen. Bij het Depôt-Cavalerie heeft de ervaring geleerd, dat een goede wapenopleiding 110, en de schietopleiding 150 oefeningen vereist, gebaseerd op klassen van maximaal 6 man per instructeur en op een voldoende aantal bedrijfsklare tanks en oefenkoepels. Bij de organisatie en de V.U.S. samenstelling van het Depôt-Cavalerie is hiermee rekening gehouden.

De praktijk klopt echter niet met de theorie, want nog nimmer werd de eis bereikt van 1 instructeur per 6 man. Soms klopte deze eis voor korte tijd op papier, maar door allerlei omstandigheden — voornamelijk cursussen, andere bevolen diensten en herhalingsoefeningen — is de beste verhouding, die voor korte tijd werd herhaald, 1 instructeur op 12 man. Dit resultaat werd slechts bereikt door bundeling van alle beschikbare krachten, zelfs ten koste van andere opleidingen. Aangezien er nu eenmaal geen plaats is in de tankkoepel, om aan meer dan 3 man tegelijk instructie te geven, moet bij klassen met meer dan 6 leerlingen de opleiding hieronder lijden.

Ook het aantal bedrijfsklare tanks bleef steeds ver onder het vereiste cijfer, enerzijds door gebrek aan 2e en 3e echelons onderhoudsmonteurs,

anderzijds door het ontvangen van in slechte toestand verkerende wisseltanks met vele 3e echelons gebreken. Het spreekt vanzelf, dat door bovengenoemde oorzaken de kennis van de schutters en laders bij vertrek naar de parate troepen niet het zo gaarne gewenste peil bereikt heeft.

Bij de parate troepen ontbrak tot dusverre de tijd om de zonodige aandacht aan de schietopleiding te besteden omdat te veel tijd aan ander soort oefeningen werd besteed. Hierdoor werd het accent verkeerd gelegd en de schietopleiding werd hoofdzakelijk geconcentreerd in de enkele weken, die aan het schieten in Hohne voorafgaan. Vooral dit laatste is bij het thans in Nederland gangbare fillersysteem een volkomen onaanvaardbare gang van zaken, want het betekent dat een deel van de tankbemanningen gedurende een groot deel van het jaar over onvoldoende schietvaardigheid beschikt.

Naar aanleiding van de onvoldoende schietresultaten bij de schietoefeningen in Hohne heeft de commandant van het 1e Legerkorps het volgende bepaald.

1. Bij de opleiding van tankonderdelen zijn primair.
 - a. het schieten met tankkanon en tankmitrailleur;
 - b. het rijden en de gevechtsdrill;
 - c. de radioverbindingen.
2. De voorwaarde, voor een goede geoefendheid van tankbemanningen is, dat voldoende tijd wordt besteed aan:
 - a. het verkrijgen van de noodzakelijke vaardigheid;
 - b. het regelmatig onderhouden en zo mogelijk opvoeren van deze vaardigheid;
 - c. voortdurende drill;
 - d. een juist onderhoud van het materieel.
3. De eskadronscommandanten krijgen jaarlijks de volledige beschikking over 120 oefendagen — regelmatig over het gehele jaar verdeeld — voor de individuele opleiding, de teamvorming en de pelotonsopleiding in hun eskadron.

Wanneer men bedenkt hoe nauwkeurig de leden van een goede tankbemanning op elkaar diënen te zijn ingespeeld, hoe veelomvattend de stof is die deze bemanning moet beheersen, voorts hoe de verschillende handelingen, die op de grote verscheidenheid van vuurbevelen

moeten worden verricht, als het ware automatisch moeten worden uitgevoerd om schiettechnisch als een goed getraind team het gevecht te kunnen aangaan, dan blijkt overduidelijk dat aan de opleiding van deze categorie bij voortdurende de nodige aandacht moet worden besteed en dat de aan de eskadronscommandanten toegewezen 120 dagen per jaar zeer zeker er toe zullen leiden dat de schietopleiding in betere banen wordt geleid en dat derhalve de schietvaardigheid van de parate tankonderdelen aanzienlijk wordt verhoogd. Hierbij zal men er noodgedwongen toe moeten overgaan minder aandacht te besteden aan die onderwerpen, welke voor een huzaar in een tankbataljon minder belangrijk zijn.

Om de tankbemanningen bij de parate onderdelen een behoorlijke voortgezette schietopleiding te kunnen geven moet kunnen worden beschikt over:

1. voldoende tijd;
2. goede schietinstructeurs;
3. voldoende en doelmatige hulpmiddelen;
4. plaats en gelegenheid om het geleerde in de praktijk te toetsen.

Ad 1

Met het beschikbaar stellen van 120 oefeningen per jaar aan de eskadronscommandanten is voldoende tijd aanwezig om de voortgezette schietopleiding behoorlijk tot zijn recht te doen komen.

Ad 2

Beschikt moet kunnen worden over één officier schietinstructeur en drie tot vijf beroeps-onderofficieren schietinstructeurs per eskadron. Om dit personeel op te leiden worden regelmatig aan de Cavalerieschool schietinstructeur-cursussen gehouden. De duur van deze cursussen bedraagt drie weken. Een tekort aan goede opgeleide schietinstructeurs bij de eskadrons behoeft derhalve niet te bestaan. Wel dient ernaar te worden gestreefd deze instructeurs ten dienste van de schietopleiding in te zetten en niet te plaatsen in functies waar hun kennis niet of nauwelijks kan worden uitgedragen.

Ad 3

Van het allerhoogste belang is dat per bataljon wordt beschikt over een miniatuurschietbaan met tenminste drie schietpunten, die te allen tijde ter beschikking staat van de eskadrons. Om deze baan efficiënt te kunnen benutten dienen, per miniatuurschietbaan, doorlopend drie brackets beschikbaar te zijn met een daarop gemonteerd .22 geweer, alsmede drie .22 geweren met kolf. Deze laatste moeten door de schietinstruc-

teurs worden gebruikt voor de doelaanduiding, om de tankbemanning het snel reageren bij te brengen op een onverwacht aangegeven doel.

Het schieten op de miniatuurschietbaan heeft in de praktijk zijn nut volledig bewezen en kan niet genoeg worden beoefend. Het is een van de belangrijkste middelen om bij de kostbare halfjaarlijkse schietoefeningen te Hohne tot goede schietresultaten te komen. Mede daarom mag er — zoals thans wel het geval is — geen limiet worden gesteld aan het aantal .22 munitie. Het huidige basisgetal .22 munitie is veel te gering en dateert nog uit de tijd, waarin de waarde van deze methode nog niet werd onderkend. Deze .22 munitie moet zowel bij het Dépôt-Cavalerie, de Cavalerieschool als bij de parate cavalerie-eenheden verbruiksmateriaal worden.

Voorts moet elke miniatuurschietbaan, om volledig profijt te kunnen trekken van de oefeningen, zijn voorzien van een eenvoudige installatie met bewegende doelen. Deze installatie kan bestaan uit een elektromotortje met regelbare snelheid, dat een draad langs twee wieltjes in beweging brengt, waaraan verschillende doelen zijn opgehangen die over de baan worden gesleept.

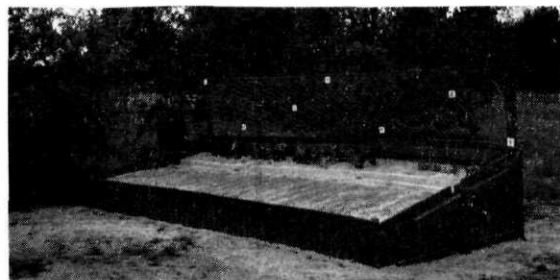
Tenslotte moet worden beschikt over een parallax corrector, een soort voorzetlens, teneinde de parallax die optreedt bij het schieten op de miniatuurschietbaan weg te nemen.

Belangrijk is dat ook bij de oefeningen op de miniatuurschietbaan het te oefenen personeel doorlopend gebruik maakt van koptelefoon en microfoon.

Naast deze miniatuurschietbaan kan elke bataljons- en eskadronscommandant, zonder veel kosten, nog beschikken over verscheidene eenvoudige hulpmiddelen, die ertoe kunnen leiden de schietvaardigheid van de tankbemanningen op peil te houden en te vergroten. Enige tijd geleden werd door de Cavalerieschool een aantal van deze middelen gedemonstreerd. Als belangrijkste zijn te noemen:

a. Een eenvoudige zandbak met doelen, met daarachter een stuk gaas, waarop genummerde doelen in de vorm van tanks en enkele gekleurde linten zijn aangebracht. De tankcommandant en de schutter kunnen hiermee op eenvoudige wijze

Eenvoudige zandbak

Panoramabak

worden geoefend in het snel richten met de richtkijker op verschillende doelen en in het snel volgen van de linten. Enkele van dergelijke zandbakken, opgesteld op de parkeerplaats van een tankeenheid, maken het mogelijk dagelijks deze vaardigheid bij te houden.

b. Een eenvoudige panoramabak of gewone zandbak, waarin doelen zijn aangebracht en waarvan door middel van lampjes zowel een vurend vijandelijk wapen als de inslagen van de eigen tankgranaten kunnen worden aangegeven. Met dit hulpmiddel kan, zowel droog als in de tank, het juist geven van vuurbevelen en het geven van de juiste correcties worden beoefend.

Ad 4

Naast het gebruik van deze hulpmiddelen moet de tankbemanning ruimschoots de gelegenheid hebben om in het terrein haar vaardigheid op te voeren in het waarnemen en afstand schatten van uit de tank, het geven van en het reageren op vuurbevelen en de tankherkenning. Een manier waarop dit kan geschieden werd eveneens door de Cavallerieschool gedemonstreerd. Aangezien niet alleen de tankcommandant de verantwoordelijkheid draagt voor het waarnemen, afstand schatten en tankherkenning is het wenselijk organieke tankbemanningen in hun geheel aan de oefeningen te laten deelnemen. Teneinde verscheidene tankbemanningen tegelijkertijd te laten oefenen, moet, bij de stilstaande oefeningen, elke tank een eigen verbinding hebben met de leider van de oefening, zodat de bemanning van de ene tank niet hoort welke meldingen door een andere tank worden gedaan. Deze verbinding met de leider wordt tot stand gebracht via een lijnverbinding, aangesloten op het montagerek van de radio in de tank en een losse ontvanger van de SCR 508 bij de leider (rechtstreeks aangesloten op een luidspreker). De oefeningen moeten erop zijn gericht om, per oefening, door het aanhouden van een bepaalde volgorde, te komen tot een verhoging van de moeilijkheidsfactor. Door boven-

dien aan iedere oefening een puntenwaardering toe te kennen, kan men er het wedstrijdelement van de verschillende tankbemanningen in verwerken. De volgende oefeningen werden gehouden.

a. Stilstaand waarnemen op stilstaande, reeds zichtbaar op verschillende afstanden opgestelde doelen. Duur van de oefening 5 minuten, waarvan 3 minuten met geopende luiken en 2 minuten met gesloten luiken.

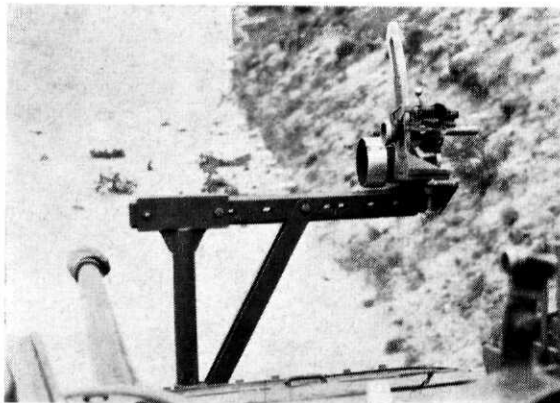
b. Stilstaand geven van snelle vuurbevelen op lichtbronnen, die gedurende een bepaalde tijd zichtbaar zijn. Duur van de oefening 5 minuten, waarvan 3 minuten met geopende luiken en 2 minuten met gesloten luiken.

c. Stilstaand waarnemen van gelegheids- en bewegende doelen met de bij deze doelen behorende vuurbevelen. Duur van de oefening 10 minuten, waarvan 6 minuten met geopende en 4 minuten met gesloten luiken.

d. Rijdend waarnemen op stilstaande doelen. De te rijden route was in het terrein uitgezet en was verdeeld in blokken. De route moest binnen een bepaalde tijd worden gereden. De tank mocht 30 seconden in een blok stilstaan om beter te kunnen waarnemen. Bij deze oefening werden geen vuurbevelen gegeven.

e. Gevechtsbaan voor de enkele tank. De tank, uitgerust met losse munitie voor kanon en coax en voorzien van rookgranaten in de rookgranaatwerpers reed een aangegeven route. Langs deze route waren verschillende vijandelijke voertuigen en wapens opgesteld; ook tanknabijbestrijding vond plaats. Enkele doelen waren aanvankelijk niet zichtbaar, maar kwamen plotseling te voorschijn. Alle vijandelijke wapens waren voorzien van voldoende losse munitie en openden het vuur en traden op wanneer de tank op een bepaald punt was aangekomen, zodat de gelegenheid werd geboden het doel vroegtijdig te onderkennen en erop te vuren.

Om de tankherkenning bij deze oefeningen tot zijn recht te laten komen moeten verschei-

.22 geweer, gemonteerd, op mounting en bracket

.22 geweer, op mounting en bracket (zij-aanzicht)

dene doelen ter beschikking staan, bestaande uit silhouetten van tanks, die op het gevechtveld kunnen worden verwacht.

Wanneer de tankcommandant en zijn bemanning op de miniatuurschietbaan en door middel van de hiervoor genoemde hulpmiddelen en oefeningen de nodige vaardigheid en routine hebben opgedaan in het geven en uitvoeren van vuurbevelen en volkomen vertrouwd zijn geraakt met de daaraan verbonden handelingen, wordt overgegaan tot de schoolschietoefeningen, de voorbereidende gevechtsschietoefeningen en de gevechtsschietoefeningen. Want al kan met de bovengenoemde eenvoudige hulpmiddelen de schietvaardigheid van een tankbemanning tot een behoorlijk peil worden opgevoerd, het afvuren van een voldoende aantal scherpe granaten in het bijzonder AP granaten, zowel met de enkele tank als in pelotonsverband is de enige wijze om een verantwoord peil te bereiken.

Van de genoemde oefeningen kunnen de schoolschietoefeningen worden geschoten in het Cavalerie Schietkamp „de Vliehorst”.

De voorbereidende gevechtsschietoefeningen en de gevechtsschietoefeningen kunnen slechts in Hohne plaatsvinden, omdat deze oefeningen het rijdend schieten op stilstaande en bewegende doelen behelzen en de inrichting van de Vliehorst dit niet toelaat.

Als minimale eis moet men stellen dat, behalve het schoolschieten en het voorbereidend gevechtsschieten, elke tankbemanning tenminste twee periodes per jaar een gevechtsschietoefening — de zogenoemde battlerun — twee maal doorloopt in pelotonsverband. Slechts dan zal men kunnen spreken van oorlogs-inzetbare tank-eenheden, waarbij in beschouwing moet worden genomen dat de tankbemanning van het parate onderdeel, na het volbrengen van haar parate tijd, de tankbemanning van een mobilisabel tankonderdeel zal vormen, die bij opkomst bij

mobilisatie zal moeten teren op hetgeen zij in Hohne heeft geleerd. Om deze oefeningen in Hohne goed tot hun recht te laten komen, zal de jaarlijkse munitietoewijzing dienen te worden verhoogd. Treft men een vergelijking tussen de Nederlandse munitietoewijzing en die van de Engelsen, Amerikanen en Duitsers, dan komt Nederland er wel erg misdeeld af.

Samenvattend kan worden gesteld, dat de gehele schietopleiding doelgericht moet worden opgezet, gebruik makend van alle hulpmiddelen die daarvoor benodigd en beschikbaar zijn. De gevaarlijkste vijand van de tank is en blijft voorlopig de vijandelijke tank. Het gevecht van tank tegen tank wordt nog altijd beslist door het aantal treffers dat wordt geplaatst. Alle maatregelen op tank-, pelotons- en eskadrons niveau moeten erop zijn gericht, dat in een dergelijk gevecht, in de kortst mogelijke tijd, een zo groot mogelijk aantal treffers wordt geplaatst. Dit is slechts mogelijk indien de tankbemanning een tenminste gelijke, doch liefst grotere schietvaardigheid bezit dan de bemanning van de vijandelijke tank. Dit spreekt nog meer indien het gevecht moet worden aangebonden met een vijand die een numerieke meerderheid aan tanks in het gevecht kan opbrengen. De tactiek, de logistiek en de verbindingen mogen anderzijds niet worden verwaarloosd, maar zij zijn de middelen om de beslissing in een tankgevecht te forceren door de tankbemanning de gelegenheid te bieden zoveel mogelijk tanks buiten gevecht te stellen, daarbij de kwetsbaarheid van de eigen tanks zo klein mogelijk houdend door een juiste tactische inzet op elk niveau.

Opmerking

Het euvel van gebrek aan voldoende oefenmunitie voor tanks is inmiddels door ingrijpen van de Chef van de Generale Staf opgeheven. Deze autoriteit heeft het desbetreffende munitierantsoen intussen aanmerkelijk verhoogd.

Red.

De groepsstructuur en het opinie-onderzoek

door T. C. GOVERS, Kapitein der Infanterie

Al vroeg in de geschiedenis van de georganiseerde legers is men begonnen met de studie van de verhouding tussen leider en troep. Het gevleugelde woord van Napoleon: „Er zijn geen slechte regimenten, alleen sommige regimenten hebben slechte officieren” wordt nog dagelijks geciteerd. Door het Studiecentrum voor Militair Leiderschap is dit onderwerp opnieuw in het centrum van de belangstelling geplaatst.

Het is een voor de hand liggende gedachte, dat de gevechtswaarde van een onderdeel voornamelijk het resultaat is van het inwerken van de commandant op dat onderdeel. Een goede leider zal zich één voelen met zijn mensen en alle mogelijke methoden te baat nemen om het moreel in zijn groep zo gunstig mogelijk te beïnvloeden.

Ondanks een juiste bevelvoering kunnen toch bepaalde negatieve factoren in een eenheid werkzaam zijn, die óf buiten de competentie van de commandant vallen, óf door hun moeilijk te onderkennen oorsprong en inwerking nauwelijks zijn tegen te gaan of kunnen worden gecompenseerd.

De willekeurige samenstelling van gevechtseenheden

Bij de samenstelling van een militair onderdeel speelt het toeval een grote rol. Uitsluitend uit hoofde van hun technische vaardigheden of incidentele beschikbaarheid worden individuen tot groepen, pelotons en compagnieën samengevoegd. Of dit conglomeraat van karakters en geestelijke instellingen een hechte gevechtseenheid zal kunnen vormen, moet aan het toeval worden overgelaten.

Wij betreden hier het in het leger nog weinig bekende gebied van de intermenselijke verhoudingen. De psychologie heeft zich hiermee de laatste decennia intensief beziggehouden. De resultaten van deze onderzoekingen hebben bij de opleiding van moeilijk opvoedbare kinderen in groepsverband en vooral in het zakenleven reeds toepassing gevonden.

Indeling naar geestelijke instelling

Observaties hebben geleerd, dat elke willekeurig samengestelde groep van voldoende grootte in drieën valt te verdelen:

1. een kleine groep geestelijk positief ingestelden, die het op wettige wijze boven hen gestelde gezag volkomen aanvaardt;
2. een even kleine groep negatief ingestelden, die zich redeloos tegen elk gezag verzet en die, ondanks de op hen uitgeoefende druk, niet, of slechts in geringe mate, te bewegen is zijn asociale gedrag op te geven;
3. een relatief grote groep van neutrale, kleurloze of nog ongevormde karakters.

Het idee, dat een goed commandant van elke groep een gevechtswaardig team kan maken moet een illusie worden als die groep uit louter negatief ingestelde naturen zou bestaan. Zijn methoden zouden niet minder dan een volledige hersenspoeling moeten inhouden om een dergelijke groep tot innerlijke discipline en vrijwillige gezagsaanvaarding te brengen. Aan de andere kant zal een commandant, die zich zo gelukkig zou kunnen prijzen alleen positief ingestelde soldaten te mogen commanderen, werkelijk minimale prestaties behoeven te leveren om hen tot een elite-eenheid te vormen. Tot een onderdeel, samengesteld uit dienstplichtigen, zullen zuiver volgens de wetten van de waarschijnlijkheidsleer zowel positief als negatief ingestelden behoren.

Welke invloed zullen deze groepen op elkaar uitoefenen, zowel gewenste als ongewenste en vooral ook, welke invloed zullen zij uitoefenen op de grote middengroep, de neutrale meerderheid van nog ongevormde geesten waaronder wellicht een aantal karakter-zwakken?

Deze verdeling van geestelijke instellingen in negatieve, positieve en neutrale manifesteert zich op elk gebied van ons maatschappelijk leven. Kent onze maatschappij niet zijn groep asocialen en politiek onbetrouwbaren, en daar tegenover de groep gezagsgetrouwen-door-dik-en-dun, die niet behoeven te worden aangespoord om lid te worden van verenigingen als „Steun Wettig Gezag”? Daar tussenin bevindt zich de grote, schijnbaar onverschillige, meerderheid voor wie bijvoorbeeld de stemplicht is ingesteld.

Tijdens de laatste oorlog was de groep collaborateurs nooit groter dan 10% van ons volk, maar de groep illegale werkers was ook nooit groter dan dat percentage.

Wat precies de beide uiterste groeperingen beweegt om tot een dergelijke levenshouding te ko-

men, is voor de leiding van een volksleger als het Nederlandse nauwelijks interessant. De positief ingestelden zullen worden aanvaard als een welkome steun voor het gezag, de negatieven zullen in extreme gevallen zo snel mogelijk worden uitgeselecteerd of door middel van de krijgstucht worden gedwongen hun dienst te verrichten.

De middengroep

Behalve bij individuen, die een van nature of door hun omgeving veroorzaakte positieve of negatieve instelling tegenover het gezag hebben, heeft de gemiddelde burger uit de middengroep bij zijn entree in het leger een romantisch, sentimentele indruk meegekregen, die bepalend is voor zijn geestelijke instelling gedurende de eerste tijd, dat hij in militaire dienst is. Deze indruk, die volkomen „gevoelsmatig” tot stand is gekomen, is moeilijker te veranderen dan een zuiver rationeel standpunt, dat immers met logische argumenten kan worden omgevormd. De ideale training voor deze groep zou een individuele behandeling zijn, afgestemd op de karaktereigenschappen, eigenaardigheden en vooroordelen van de betrokkene. Het is zonder meer duidelijk, dat een dergelijke opleiding niet te verwezenlijken valt.

De rekrut ondervindt op het moment, dat hij de kazernepoort binnenstapt een „Umwertung aller Werte”. Alle vaststaande, gestabiliseerde en geijkte gedragspatronen en criteria schijnen niet langer opgeld te doen. Zelfs benamingen van hem vertrouwde voorwerpen en handelingen schijnen „plotseling” te zijn veranderd. Hij ervaart de afwezigheid van vertrouwenspersonen, die hem zijn heroriëntatie kunnen verlichten; maar wanneer hij weer contact met hen kan opnemen, blijken ze in een „andere wereld” te vertoeven. Hij ontdekt zijn zelfstandige identiteit bij het eenzaam verwerken van de sensaties van zijn nieuwe bestaan. De rekrut doorloopt een aantal fasen in zijn wordingsgang naar gevechtssoldaat:

1. Een fase van fysieke aanpassing

Tijdens deze fase schijnen zijn dagen te zijn gevuld met een reeks verbijsterende incidenten, die hij gelaten ondergaat.

2. Een fase van emotionele aanpassing

In deze periode sluit hij vrede met de nieuwe waarden en ervaart voor het eerst een deelneming aan de handelingen. Omdat zijn individuele geldingsdrang, die nog geen voor de militaire dienst toelaatbare uitweg heeft gevonden, telkenmale resoluut wordt onderdrukt, wordt zijn gevoelsleven gekenmerkt door een grote onzeker-

heid. Hij ondervindt al wel een zekere voldoening op te kunnen gaan in de groep.

3. Een fase van rationele schifting van impressies

De soldaat is nu wel emotioneel, maar nog niet intellectueel aangepast. Hij begint zich medeverantwoordelijk te voelen voor het gebeuren om zich heen. De nieuwbakken soldaat is nu geneigd de nieuwe waarden op hun echtheid te beproeven.

Hoewel deze evolutie door ieder individu anders wordt ervaren, kan worden gesteld, dat de soldaat al snel na zijn entree bij de parate troepen de derde fase binnengaat.

Omdat zijn gedragspatroon ingrijpend is gewijzigd, ondervindt hij twijfel aan alle vroegere normen. Hoe intensiever de veranderingen in zijn gevoelswereld hebben ingegrepen, hoe eerder hij geneigd is radicaal met de oude waarden uit zijn vorige bestaan te breken. In de derde fase zoekt hij symbolisch een vader-figuur, naar wiens voorbeeld hij zich kan modelleren. *Een commandant kan zijn voorbeeld worden of een geestelijk positief ingestelde, maar ook een negatieve natuur.* Het ligt voor de hand, dat de eeuwig achter zijn bureau vertoevende CC, al hanteert hij ook dezelfde magische symbolen als straf en beloning, moeilijk aantrekkingskracht op hem kan uitoefenen.

Hoe kunnen de naturen van de middengroep, in deze derde fase, waarin ze zo gevoelig zijn voor indrukken van krachtiger persoonlijkheden in positieve richting worden bewerkt?

Invloeden, werkzaam op de middengroep

De commandant probeert hen tot vrijwillige gezagsaanvaarding te bewegen; de negatief ingestelden in hun eenheid oefenen, vaak onbewust, een tegengestelde werking uit. Het ligt voor de hand, dat de commandant een zo ruim mogelijk gebruik moet maken van de groep positieve naturen in zijn compagnie. Een moeilijkheid is, dat uit deze groep de meest begaafden worden geselecteerd voor kaderopleidingen en voor allerlei gespecialiseerde functies en onderdelen. Op de groep negatieven kan hiervoor geen beroep worden gedaan. Het resultaat is, dat de middengroep maar geringe invloeden ondervindt van de positieve groep, die over minder intelligente vertegenwoordigers beschikt dan de negatieve. De laatste groep heeft bovendien grotere mogelijkheden, door haar constante aanwezigheid, dan de boven hen gestelde commandant. Wat kan de commandant van een eenheid doen om deze ongewenste werking tegen te gaan?

Het strafbeleid

Als een CC een straf oplegt, mag dit nooit de vorm hebben van een onpersoonlijke vergelding voor een bepaalde daad. Het onderzoek op het compagniesrapport moet verder gaan dan de vaststelling van de bedrijving van een delict; ook de motivering moet worden opgespoord. Bij de beoordeling van elk vergrijp moet de CC zich afvragen of het om een volkomen op zichzelf staand geval gaat en wat de drijfveer van het individu is geweest of onder wiens invloed de daad tot stand is gekomen. De CC kan de kwaliteit van zijn bevelvoering en dat van zijn ondercommandanten aflezen aan het soort vergrijpen, dat hij te beoordelen krijgt. Als zijn officieren en onderofficieren niet onmiddellijk optreden tegen bepaalde overtredingen en vaak wat door de vingers zien of alleen maar ingrijpen wanneer zij onder druk worden gezet, komt de krijgstuft in een sfeer van willekeur te staan. Een soortgelijk geval doet zich voor, als de kwaliteit van meerdere in een compagnie niet gelijkmatig is en bepaalde (onder)officieren sneller tot rapporteren over gaan, dan hun collega's, die proberen de soldaten „te vriend” te houden. In een dergelijk geschetst onderdeel is het mogelijk dat de negatief ingestelde individuen de toon aan gaan geven. Een soldaat, die vrijwillig zijn dienst zo goed mogelijk probeert te verrichten, wordt belachelijk in de ogen van zijn kameraden. De 20-jarige, die nog maar ternauwernood de puberteit is ontgroeid, heeft voor spot meer angst dan voor de zwaarste correctie. Op het compagniesrapport zullen de straffen dan vaak niet worden opgelegd aan de eigenlijke uitlokkers van de overtredingen, de negatief ingestelden, maar aan diegenen uit de middengroep die zich hen tot voorbeeld hebben gesteld. De negatieven zullen de slappe ondercommandant door brutaal agressief optreden een zekere angst weten in te boezemen voor een krachtdadig ingrijpen. De middengroep, die zich naar hun voorbeeld tracht te modelleren zal, omdat deze houding voor hen niet de natuurlijke is en omdat hun groep nu eenmaal groter is, zich eerder voor hun gedrag of daden moeten verantwoorden. Straffen, die in een dergelijk geval worden opgelegd, zullen wrok tegenover het gezag veroorzaken. De gevechtswaarde van een compagnie is wel tot een minimum gereduceerd als zelfs de positief ingestelden straffen oplopen. Bij volkomen verwrongen krijgstuftelijke verhoudingen vallen zij uit de toon. Zij zullen zich aan de voor hen revolutionaire verhoudingen niet kunnen aanpassen en door de gemeenschap worden uitgesloten. Bij een goed strafbeleid zullen de straffen hoofdzakelijk aan de negatief ingestelden behoeven te worden opgelegd. Hierdoor krijgt de middengroep een sterke motivering om zich van hen af te keren en de positief ingestelden tot voorbeeld te nemen.

Het beloningssysteem

Aan de invoering van het beloningssysteem bij de 4e Infanterie Divisie, dat werd gevolgd door de uitbreiding van deze proefneming voor het gehele 1e Legerkorps ging een grondige voorbereiding vooraf. Bij de uiteenzetting van de theoretische achtergronden tijdens de inleidende besprekingen met de ondercommandanten werd onder meer een verdeling gemaakt van de verrichtingen van de militair tijdens zijn diensttijd in:

a. Dienstverrichtingen

Deze groep werd onderverdeeld in:

1. prestaties, die gezien hun geaardheid, gekarakteriseerd worden door willoze gezagsaanvaarding, zoals exercitie, drills, administratieve diensten en onderhoudswerkzaamheden. Hierbij kan alleen het tekortschieten worden gestraft, maar grote vaardigheden zelden beloond;
2. prestaties, waarbij de kwaliteit van de handeling op de voorgrond treedt. In deze categorie vallen de velddienstoefeningen, de oefeningen op de stormbaan, marsen, veldlopen, enz.

b. Niet-dienstverrichtingen

Onderverdeeld in *actieve* en *passieve* tijdspassing.

Aangegeven werd, dat beloningen in hoofdzaak voor de groep bereidheidshandelingen gereserveerd moest blijven (a2), omdat daarin de werkelijke waarde van de troep als oorlogseenheid moest worden gezien.

Ad a1. Het belang van deze diensten, die typisch de *vorm* van de eenheid betreffen, kan niet hoog genoeg worden geschat. De soldaat leert hier tucht en discipline in zijn zuiverste vorm. *Niet als doel*, maar als *middel* om zijn persoonlijke gevechtswaarde en die van zijn team op te voeren. De waarde van deze schijnbaar zinloze bezigheden wordt op dramatische wijze in oorlogstijd duidelijk, als de strafst gedisciplineerde eenheden de minste verliezen aan doden en gewonden blijken te hebben en de meeste successen boeken. In vredetijd zal men zich echter moeten hoeden om de grens tussen oefeningen die zinvol de tucht bevorderen, en bezigheden, die een tijdspassing of een oefenprogramma-vulling als doel hebben, te overschrijden.

Ad a2. Deze diensten worden gedragen door de bereidheid van de soldaat om vrijwillig zijn gehele kunnen en kennen te gebruiken voor een militair doel. De *inhoud* van de individuele soldaat en de groep komt hier in de kwaliteit van de teamprestatie tot uiting. Geen eenheid, hoe goed ook geleid, maar zonder een hoog moreel, kan bij deze diensten bevredigende resultaten

7

bereiken. De moeilijkheid bij de beoordeling van deze handelingen door hogere staven is een te enenmale ontbreken van een mogelijkheid om met absolute maatstaven deze diensten meetbaar te maken en in cijfers uit te drukken. Hogere commandanten zullen zich moeilijk aan de invloed van de wél in cijfers uitgedrukte prestaties kunnen onttrekken, als zij worden gesteld tegenover de fragmentarische indrukken, bij deze diensten opgedaan.

Ad b1 en b2. Het zou te ver buiten het bestek van dit artikel voeren om diep op de zin van de actieve en passieve recreatie in te gaan. Voor de hand liggende motieven laten onze voorkeur uitgaan naar de actieve vrije-tijdspassing. Beloningen zullen in deze groep bezigheden nooit mogen worden gegeven, omdat zij meer in de persoonlijke belangensfeer van de soldaat vallen en het dienstbelang slechts zijdelings raken.

Bij de bestudering van de verschillende opgesomde groepen behoeft men waarlijk geen psycholoog te zijn om onmiddellijk in te zien, dat de beloning hoofdzakelijk gebruikt moet worden om de niet-meetbare diensten te stimuleren (categorie a2). Intuïtief zal iedere soldaat aanvoelen dat alleen bij deze dienstverrichtingen de essentie van het soldaat-zijn kan worden bereikt. De satisfactie, dat hij *als lid van zijn team* wordt erkend en gewaardeerd, bij een feitelijke, door alle teamleden als zodanig aanvaarde prestatie, die ver boven de groepsnormen uitgaat, is een sterker wapen dan mogelijke jarenlange niet altijd het moreel versterkende invloed van zijn civiele omgeving.

Van een commandant wordt bij de hantering van het beloningssysteem een diepgaand inzicht vereist in de psyche van zijn mensen. Hij belooft karakter, enthousiasme, doorzettingsvermogen, initiatief, belangstelling en goede wil. Dit zijn eigenschappen die voortkomen uit een hoog moreel. Op de CC rust de taak deze waarden in de aanwezige soldateske vormen te onderkennen en meetbaar te maken voor de betrokkene en voor zijn groep. Een niet of verkeerd hantieren van een morelistiek werktuig bij uitstek, zoals het beloningssysteem, zal als een boemerang op hem zelf terug slaan. Een commandant kan door handige trucjes en het aanvoeren van drogredenen praktisch iedereen om de tuin leiden; zijn meerderen, zijn collega's en zichzelf, alleen nooit zijn eigen onderhebbenden. Zij zien met scherpe ogen en onderkennen genadeloos gemakzucht, domheid en ijdelheid. De CC legt zijn karakter bloot aan zijn soldaten door de wijze waarop hij belooft.

Als de stille werker uit de positieve groep onopgemerkt blijft en de gewiekste ogendienaar uit de middengroep of zelfs uit de negatieve groep

uitbundig wordt geprezen en beloond, is het prestige van de CC in de ogen van zijn compagnie ver te zoeken. Bij een op de juiste wijze gehanteerd beloningsbeleid kan de beloning van individuen uit de positieve groep een krachtige stimulans betekenen voor de middengroep om hen tot voorbeeld te nemen. De invoering van het systeem heeft de mogelijkheid geschapen, om met de andere moreelverheffende methoden, de *inhoud* van de Koninklijke Landmacht op een veel hoger peil te brengen, dan tot nog toe mogelijk was.

Veranderingen in de tewerkstelling

De commandant beschikt, behalve over de mogelijkheid om te belonen en te straffen die, indien op de juiste wijze gehanteerd, een enorme moreelverhogende werking kan hebben, nog over de mogelijkheid om verandering te brengen in de tewerkstelling van zijn ondergeschikten. Door een vaak simpele overplaatsing kan een groep aan de ongewenste invloed van bepaalde individuen worden onttrokken. Een andere groep kan soms door de grotere leidersgaven van zijn commandant meer negatieve ballast meevoeren, of ook kunnen de karaktertrekken van commandant en die manschappen beter harmoniëren.

Aanpassingsmoeilijkheden

Naast negatief ingestelde naturen, die in een goed gedisciplineerd onderdeel niet verborgen kunnen blijven, komen individuen met aanpassingsmoeilijkheden voor. De moeilijkheden van deze laatste categorie liggen op een geheel ander terrein dan die van de gezagsaanvaarding. Hoewel van hen bij de militaire groepsvorming eveneens een duidelijk negatieve werking kan uitgaan, vallen zij dikwijls als individu niet op. Verder dan de observatie „dat er iets mis is in die groep” komt de commandant dikwijls niet. Bij het onderzoek naar de groepsstructuur komen deze mensen onmiddellijk naar voren. Een overplaatsing, gepaard gaande met een individuele bewerking kan vaak de moeilijkheden doen ophouden.

De moeilijkheden van het psychologisch onderzoek in het leger

Psychologische onderzoekingen in het leger worden niet alleen door de gezagsverhoudingen belemmerd bij het inwinnen en verzamelen van gegevens, maar vooral ook door de grote moeilijkheden bij de interpretatie en het gebruik van de verkregen inlichtingen. Door mij zijn, aan de hand van sociaal-psychologische testmethodieken bij jeugdgroeperingen, analoge onderzoekingen ingesteld bij een parate tirailleurcompagnie,

die zich over een periode van enkele jaren uitstrekten. Hierbij werd aangenomen:

1. dat geen storende beïnvloeding met betrekking tot het onderzoek had plaatsgevonden;
2. dat bij de onderzochte compagnie geen andere niet in rekening gebrachte factoren werkzaam waren geweest;
3. dat de compagnie representatief voor soortgelijke groeperingen van de Koninklijke Landmacht was.

De invloed van het verrichten van meetbare diensten

Zoals in het vorige artikel werd getracht aan te tonen, speelt het verrichten van meetbare of niet-meetbare diensten een belangrijke morelistieke rol. De genoemde compagnie moest, na zich maanden lang intensief met niet-meetbare diensten bezig te hebben gehouden, plotseling worden overgeschakeld op het leveren van meetbare prestaties. Een aantal bijzondere wachtdiensten, corvee-werkzaamheden, inspecties en ceremoniële diensten nam een groot deel van de oefentijd in beslag. In deze periode nam het aantal krijgstuuchtelijke vergrijpen aanmerkelijk toe. Het moreel van de compagnie was kennelijk door de overmaat aan genoemde diensten aangetast. In beide perioden, die 4 maanden na elkaar lagen, werd een opinie-onderzoek gehouden. Bij beide gelegenheden werd een honderdtal soldaten na een vrijwel gelijklopend, inleidend praatje een aantal vragen voorgelegd. Deze vragen moesten individueel en schriftelijk worden beantwoord en behoeften alleen te worden voorzien van de lichtingsgroep van de betrokkene.

Bij onderzoek 1 (de periode van niet-meetbare diensten) werkte 98% van de ondervraagden loyaal mee.

Bij onderzoek 2 (de periode van de meetbare diensten) werkte 96% mee.

Het aantal, dat blijkens de beantwoording van de vragen, duidelijk negatief was ingesteld, bedroeg bij beide onderzoeken 3%. Alleen de meest extreem negatieve naturen namen vermoedelijk de anonimiteit te baat om van hun gezindheid blijkt te geven. Het genoemde percentage behoeft dus niet de gehele negatieve groep te omvatten.

* De antwoorden in percentages tijdens de periode van niet-meetbare diensten.

** De antwoorden, van dezelfde compagnie tijdens een periode van meetbare diensten.

Het opinie-onderzoek

VRAAG	1*	2**
1. Zou je willen blijven in de groep, waarin je nu zit? Op deze vraag gaf een bevestigend antwoord:	90%	80%
2. Zou je willen blijven in het peloton, waarin je nu zit? Bevestigend:	94%	88%
3. Zou je willen blijven in de compagnie, waarin je nu zit? Bevestigend:	83%	67%
4. Ben je tevreden met de functie, die je nu hebt? Bevestigend:	73%	53%
5. Welke andere functie zou je willen hebben?		
Antwoord: Chauffeur	: 10%	16%
Administratief	: 1%	11%
6. Vind je dat de compagnie teveel uitrukt?		
Antwoord: Te veel	: 37%	17%
Te weinig	: 5%	—%
Geen mening	: 10%	17%
Tevreden	: 48%	66%
7. Wat vind je het onprettigst van de dienst bij de compagnie?		
Antwoord: Gesloten kragen	: 24%	1%
Corvee	: 6%	1%
Marsen	: 6%	17%
Geen klachten	: 11%	16%
Inspecties	: 10%	16%
Zware bepakkingen	: 6%	—%
Te zware straffen	: 14%	8%
Persoonlijk	: —%	6%
Te korte haren	: —%	5%
8. Wat vind je het prettigst?		
Antwoord: Bivak	: 25%	19%
Vriendschap	: 21%	12%
Geen mening	: 18%	35%
Zangles	: 17%	4%
Marsen	: 6%	1%
Sport	: 4%	35%
Exercitie	: 4%	—%
9. Wat zou je graag veranderd willen zien?		
Antwoord: Geen mening	: 17%	25%
Het eten	: 17%	5%
De verlofregeling	: 6%	11%
Kragen open	: 19%	1%
Minder inspecties	: 8%	—%
Minder marsen	: 6%	—%
Langere haren	: —%	5%
Diensttijdverkortung!	: —%	15%
10. Welke vakken vind je dat er teveel onderwezen worden?		
Antwoord: Geen mening	: 56%	63%
SOG	: 14%	5%
Binnenlessen	: 6%	4%
Exercitie	: 4%	1%
11. Aan welk vak zou je willen dat meer tijd besteed werd?		
Antwoord: Geen mening	: 30%	22%
Organisatie	: 17%	1%
EHAF	: 13%	4%
Sport	: 11%	67%
Andere onderwerpen:	5%	—%
Kaartlezen/kompas	: 8%	6%
Inwendige Dienst	: 6%	—%
Verbindingen	: 10%	—%

Aantekeningen bij het opinie-onderzoek

De antwoorden op de eerste drie vragen geven blijk van een groeiende ontevredenheid bij de compagnie; dit blijkt vooral ook uit de antwoorden op de vragen 4 en 5. Deze vragen spreken overigens voor zichzelf. De vermelde percentages bij vraag 6 zijn op het eerste gezicht in tegenspraak met de stelling, dat niet-meetbare diensten een hoger moreel bewerkstelligen. Bij het verrichten van deze diensten spreekt de in ieder mens aanwezige gemakzucht een rol. Bij vergelijking met de antwoorden op vraag 3 (eerste periode) blijkt dat ondanks het feit dat 37% vindt, dat de compagnie teveel uitrukt, maar 17% dit een reden vindt om er weg te willen. Bij een aantal van deze 17% was alleen het verlangen om chauffeur te worden de drijfveer. De gezagsgetrouwen zijn waarschijnlijk bij de 5% die bij het eerste onderzoek met „te weinig” antwoordden. Bij de beantwoording van vraag 7 lopen de klachten niet veel uiteen. De grief met een gesloten uniformkraag te moeten lopen, „net als in het depot”, blijkt in 4 maanden tijds een gewoonte te zijn geworden. Hoewel er veel minder marsen werden gelopen, had een hoger percentage er nog bezwaren tegen. De uitspraak over straffen is wel typerend voor de situatie. Bij een compagnie met een hoog moreel komt iedere straf, opgelegd aan een kameraad, als een persoonlijke slag. In de tweede periode, als de geestelijke binding onderling veel minder sterk is geworden, hebben alleen diegenen, die persoonlijk moeilijkheden hebben ondervonden, er bezwaar tegen. Bij de beantwoording van vraag 8 blijkt dat de saamhorigheid, kameraadschap en het genoeg, dat werd ondervonden van in de juiste verhouding ondergane bindende diensten, is teruggelopen. De soldaat heeft wel blijkbaar een grote behoefte aan lichamelijke inspanningen als energie-uitlaat (de tijd besteed aan sport was in beide periode even groot). Opvallend is bij het eerste onderzoek dat 6% bezwaar maakt tegen de marsen, terwijl eveneens 6% dit het prettigste onderwerp vindt. Het feit dat 15% van de ondervraagden in het tweede onderzoek een onderwerp als diensttijdverkortening aanvoert is veelbetekenend bij vraag 9. De beantwoording van de vragen 10 en 11 in het tweede onderzoek geven blijk van een verminderde belangstelling voor de dienst. Aangekend moet nog worden dat bij de vragen 7, 8, 9 en 10 meer antwoorden konden worden gegeven, alleen bij vraag 11 werd maar één antwoord vereist.

Resumerende kunnen wij zeggen, dat tijdens het eerste onderzoek de negatieve krachten maar in geringe mate werkzaam waren op het moreel van de compagnie. In de tweede periode hebben deze krachten een grotere invloed verkregen op

een deel van de middengroep. Aangenomen mag worden, dat deze verschuiving het resultaat was van de door de compagnie verrichte diensten en niet van het strafbeleid of van een veranderde commando-voering. Deze laatste twee bleven, in de genoemde periode, voor zover kan worden nagegaan, onveranderd.

De groepsstructuur

Bij het onderzoeken van groepsstructuren is in de sociale psychologie een veel gebruikte methode het opnemen van een sociogram (dit is het grafisch uitbeelden van de sympathie- en antipathie-verhoudingen van een groep). Bij het houden van een dergelijk onderzoek is het van vitaal belang om een goed voorbereide inleiding te houden, teneinde de soldaten het onderzoek in het juiste licht te laten zien. Het mag nooit in een sfeer plaatsvinden van het afkraken van ongewenste of impopulaire figuren. Een inleiding zou bijvoorbeeld het volgende kunnen bevatten.

„Het toeval heeft een grote rol gespeeld bij de totstandkoming van de groepen en de pelotons van de compagnie. Niet iedereen voelt zich misschien thuis op de kamer waar hij nu zit. Het zou best kunnen, dat na een interne overplaatsing van bijvoorbeeld het 1e naar het 3e peloton het leven voor hem veel aangenamer zou worden. Schrijf nu eens op de namen van de soldaten van de compagnie, waar je graag mee op een kamer zou liggen, mensen waar je veel vertrouwen in hebt, zo dat je best met ze op een gevaarlijke patrouille zou durven gaan . . . Schrijf daar nu eens onder de namen van de mensen, met wie je liever niet op een kamer ligt, of die je liever in een ander peloton zou zien.”

Deze lijsten behoeften eveneens niet van de naam van de ondervraagde te worden voorzien. Het resultaat gaf bij het eerste onderzoek te zien o.a.:

- soldaat A met 13 afwijzingen en 0 toenaderingen;
- soldaat B met 11 afwijzingen en 4 toenaderingen;
- soldaat C met 8 afwijzingen en 2 toenaderingen.

Het behoeft geen betoog, dat de resultaten van dit onderzoek strikt geheim moeten worden gehouden. De bekendmaking van namen en bijzonderheden zou een vernietigende uitwerking op het moreel hebben en bovendien resulteren in het ontbreken van iedere verdere medewerking bij een volgend onderzoek.

Soldaat A. Een onopvallende, meegaande jongen. Intelligent. Ten tijde van het onderzoek 6 maanden bij de compagnie. Geen straflijst. Bij voorzichtige navragingen bleek, dat hij zich be-

wust distancieerde van zijn kamergenoten en alleen aansluiting had gevonden bij twee soldaten van een andere compagnie. Hij bleek een gedeeltelijke H.B.S. vooropleiding te hebben en liet zich op deze „hogere intellectuele vorming” voorstaan. Enige gesprekken met zijn CC deden hem de zaken in een ander licht zien. Over dit thema, „niet egoïstische vriendschap en afhankelijkheid op het slagveld”, uiteraard zonder namen te noemen, werd een les „ter beschikking CC” gewijd. Bij het 4 maanden later gemaakte sociogram kreeg hij 3 afwijzingen en 2 toenaderingen.

Soldaat B. Ging 3 weken later met klein verlof, van hem kon niet worden nagegaan wat de oorzaken van de vele afwijzingen waren.

Soldaat C. Een vrij domme jongen. Twee maal bestraft wegens te laat terugkeren van verlof. 10 maanden bij de compagnie. Hij bleek soortgelijke moeilijkheden te hebben als soldaat A. Een egoïstische natuur. Hij was bijzonder toegankelijk voor een persoonlijke bewerking en gaf 4 maanden later geen afwijzingen te zien en 3 toenaderingen.

Het 4 maanden later gemaakte sociogram, dat evenals de eerste maal aan het opinie-onderzoek was gekoppeld, gaf onder meer het volgende te zien:

- soldaat D met 10 afwijzingen en 0 toenaderingen;
- soldaat E met 7 afwijzingen en 1 toenadering.

Soldaat D: Een teruggetrokken en gesloten natuur. 2 krijgsraadzaken, 8 maal bestraft, voornamelijk voor gezagsconflicten. Deze soldaat had een volledig negatieve instelling, niet alleen tegenover het leger, maar tegenover zijn gehele omgeving. Hij werd later afgekeurd op psychische gebreken.

Soldaat E. Een vrolijke, opgewekte en gewillige soldaat. Geregeld moeilijkheden met nieuwe dienstplichtige onderofficieren. Goed bruikbaar evenwel. 8 maanden in dienst, 2 maal bestraft voor vergrijpen tegen de ondergeschiktheid. Liep gemakkelijk een mars uit van 20 km met de grondplaat van een mortier van 81 mm op zijn rug. Hij bleek een vrij bruuske heersersnatuur te hebben en nogal vechtlustig van aard te zijn. Voor hij in dienst kwam had hij op de wilde vaart gevaren, waar hij zich „speelse” manieren had aangewend tegenover kameraden. Na

een bewerking door zijn CC kreeg hij bij een later (niet beschreven) onderzoek 7 toenaderingen en 3 afwijzingen. Hij werd later aangesteld tot korporaal en bleek in die functie zeer goed te voldoen.

In hoeverre in dit onderzoek het kader te betrekken zou zijn zonder on-krijgstuchtelijke verhoudingen te scheppen is nog een open vraag. Dit onderzoek geeft zelden als resultaat dat soldaten uit de negatieve groep door een grote populariteit worden gekenmerkt. Impopulariteit in de groepsstructuur wordt meestal veroorzaakt door persoonlijke aanpassingsmoeilijkheden en karakterfouten.

Onder oorlogsomstandigheden kunnen deze slecht aangepasten de zwakke schakel vormen, die de ketting kunnen doen breken. Een prompte en juiste behandeling kan onnodige verliezen van een gevechtseenheid voorkomen.

Met nadruk moet nogmaals worden gewezen op het confidentiële karakter van de resultaten van het onderzoek naar de groepsstructuur, zowel tegenover betrokkene zelf als tegenover het onmiddellijk boven hem gestelde kader.

Conclusies

1. Iedere willekeurig samengestelde groep, van voldoende grootte, bestaat uit een conglomeraat van individuele naturen en geestelijke instellingen, die naar schatting zijn te verdelen in:

- a. 5 -10% negatief tegenover het gezag ingestelden;
- b. 80-90% neutrale of onverschillige naturen;
- c. 5 -10% individuën die onder vrijwel alle omstandigheden positief tegenover het gezag staan.

2. Het moreel van een groep kan zowel van binnen uit als van boven af worden beïnvloed:

- a. *van binnen uit* door de invloed, die de in punt 1. genoemde karakters en geestesinstellingen op elkaar uitoefenen, ten gevolge van de meestal uit administratieve redenen willekeurig samengestelde groepen;
- b. *van buiten af* door de levensomstandigheden en oefeningen, die de groep als geheel moet ondergaan;
- c. *van boven af* door de commandant, onder andere door middel van het belonings- en strafbeleid en de verandering van de tewerkstelling binnen de groep.

Lijnverbindingen in een bataljons- en gevechtsgroepscommandopost tijdens de verdediging

door D. C. VOOREN, *Majoor der Grenadiers*

Een strijdmacht wordt via de commandoketen geleid en de gegeven bevelen komen, via deze keten, tot op het laagste niveau; waar zij worden opgevolgd. Zodra deze commandoketen wordt verbroken ontstaat een bijzonder gevaarlijke situatie en chaos is niet uitgesloten.

Het is daarom volkomen begrijpelijk, dat een tegenstander alle hem ten dienste staande middelen zal inschakelen om onze commandoketen te verbreken. Daartoe zal hij trachten de juiste locaties van onze commandoposten te ontdekken. Is hij hierin geslaagd, dan zal hij trachten deze door beschietingen, luchtaanvallen, gevechtspatrouilles, acties van een vijfde colonne, enz. uit te schakelen. Hieruit zal de desorganisatie ontstaan, waardoor hij tactische successen kan behalen.

Het uitschakelen van commandoposten is voor de vijand dus zeer aantrekkelijk. Daar komt nog bij, dat uit de locaties ervan tevens veelal de groepering van onze onderdelen kan worden opgemaakt.

De middelen en methoden om deze locaties te ontdekken worden derhalve steeds meer geperfectioneerd. Eigen troepen zullen daarom alle middelen benutten om deze ontdekking tegen te gaan. De sporendiscipline wordt opgevoerd, personeel om de sporen uit te wissen wordt aangewezen en de frequentie van het verkeer wordt zoveel mogelijk gelijk gehouden aan dat op andere wegen. Niet alleen een goede camouflage, maar ook veelvuldige wijziging van de locatie van de commandopost is vereist.

Een bataljonscommandopost zal zeker 2 à 3 maal per 24 uur van locatie moeten veranderen. In een aanvalsoperatie is dat niets vreemds, maar in de verdediging — waar hoofdzakelijk lijnverbindingen worden gebruikt — levert het moeilijkheden op.

Wij hebben aangetoond dat de commandoketen uitermate belangrijk is. Nu is het nodig dat de verbindingen tussen de verschillende niveaus behoorlijk functioneren, willen de schakels van deze keten verbonden blijven. Indien een commandopost per 24 uur 2 à 3 maal verspringt is dit goed functioneren niet verzekerd, als geen speciale maatregelen worden getroffen.

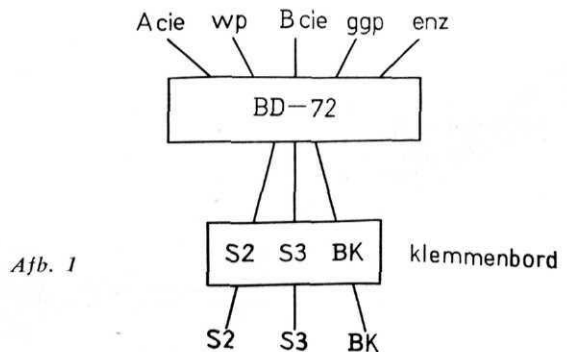
Mogelijke maatregelen op bataljons- en gevechtsgroepsniveau zullen hier worden beschreven. Enkele van deze maatregelen zijn wellicht

niet geheel in overeenstemming met de bestaande voorschriften, althans zij vormen een variatie op de uitvoering. Daar een goede werking in de commandopost voor een commandant echter van allesoverwegend belang is, zal iedere commandant alle maatregelen moeten treffen, die deze goede werking verzekeren.

De bataljonscommandopost

De compagnieën van het bataljon nemen hun opstellingen in. Zij worden aangesloten op de bataljonscentrale, evenals de lijnen van de waarnemingspost, de gevechtsgroepscommandopost, de artillerie, enz. Deze centrale wordt goed ingegraven of in een kelder opgesteld en ligt bij voorkeur in een compagniesopstelling. Van deze centrale gaan 3 lijnen van 20 tot 50 meter naar een klemmenbord. Deze lijnen zijn bestemd voor de S 2, de S 3 en het BK. Personeel van de stafsecties sluit deze lijnen aan op het klemmenbord; verder worden geen interne lijnen aangelegd. de lijn „BK” kan ook door andere instanties worden gebruikt (zie ook afb. 1). Het bataljon kan nu ook door de telefoon worden gecommandeerd.

De bataljonscommandant zal, zo snel als dit mogelijk is, enkele globale locaties op een afstand van 1000 tot 1500 meter als reserveopstelling voor zijn commandopost aangeven. Deze afstand is slechts globaal; zij is afhankelijk van terreindekkingen, radioverbindingsmogelijkheden enz., maar dient zó groot te zijn, dat een vuuroverval op de eerste — en klaarblijkelijk ontdekte — opstelling de tweede opstelling niet buiten werking stelt. De verbindingsofficier moet snel over deze alternatieve locaties van de com-

Afb. 1

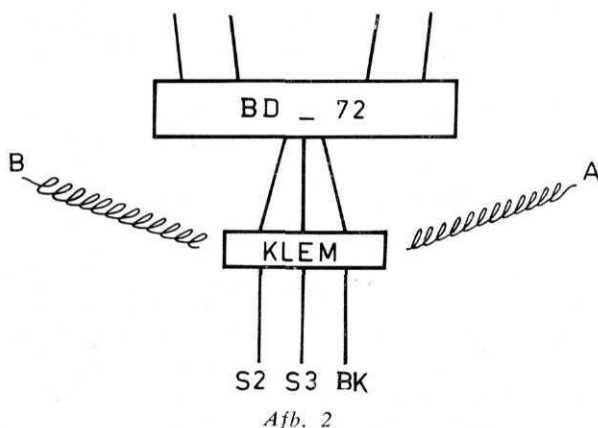
mandopost worden ingelicht, teneinde de verkenningen tijdig te kunnen verrichten.

Zodra de lijnploegen beschikbaar zijn, worden naar deze reservelocaties 3 lijnen gelegd (een „snake” van 3 lijnen zal te kwetsbaar zijn en het verbreken van de „snake” heeft tot gevolg, dat de commandopost geen draadverbinding meer heeft met de centrale). Dan ontstaat de situatie zoals aangegeven in afb. 2.

Beslist de bataljonscommandant dat de commandopost naar de locatie A zal worden verplaatst, dan worden de bestaande interne lijnen van de S2, S3 en BK van het klemmenbord losgemaakt en het begin van de lijn naar A wordt op gelijke wijze aan het klemmenbord bevestigd. Aan het einde bij A van de lijnen worden de overeenkomende toestellen bevestigd. Het bataljon wordt nu van uit de positie A gecommandeerd. Natuurlijk zal deze verplaatsing echelonsgewijs geschieden. Een verplaatsing naar B zal op gelijke wijze worden uitgevoerd. Het grote voordeel van deze methode is, dat de verbindingen van de compagnieën naar de centrale blijven gehandhaafd. Het klemmenbord is gewenst opdat geen extra drukte bij de centrale ontstaat en omdat het sectiepersoneel zelf voor de aansluitingen kan zorgen. De centrale en het klemmenbord blijven dus ter plaatse; vandaar dat het gewenst is dat zij — teneinde beveiligd te zijn — binnen een compagniesopstelling worden ingegraven.

Nu kan men zich afvragen of 3 lijnen in een bataljonscommandopost wel voldoende zijn. Wanneer men zich beperkt tot het strikt noodzakelijke en niet tot datgene wat men graag zou wensen, dan is dit het geval. De S 2 en de S 3 hebben een eigen lijn. De bataljonscommandant kan daarvan natuurlijk gebruik maken. De „BK” lijn is een soort algemene lijn, die vooral door de lso zal worden gebruikt. Voor de verbinding naar de radiowagen wordt de afstandsbediening-apparaat gebruikt. Bij de AN/GRC 5,9 en de meer moderne toestellen is dat mogelijk. Er moet altijd worden gestreefd naar zo klein mogelijke commandoposten. Personeel, dat niet absoluut noodzakelijk is voor de leiding van het onderdeel, moet zich niet ophouden in of bij de commandopost opdat de kans op ontdekking daarvan zo klein mogelijk blijft. De S 1 en de S 4 zullen normaal in het treinengebied kunnen blijven en zich door veelvuldige bezoeken op de hoogte houden van de situatie en de plannen van de bataljonscommandant.

Het dagboek wordt bijgehouden door een dagboekschrijver, die zich niet in de commandopost, doch bij de stafcompagnie bevindt. Dit is alleen mogelijk indien iedereen notities maakt van de telefonische en radiografische berichten

en opdrachten. Deze notities worden met een zekere regelmaat naar de dagboekschrijver gebracht en door deze gesorteerd en ingeboekt. Vermenigvuldigen van schriftelijke bevelen, berichten enz. komt tijdens het gevecht op dit niveau niet voor. Ook aan BK personeel behoort hier dus slechts een minimum aanwezig te zijn. Zeer goed moet worden gerealiseerd, dat tijdens het gevecht uitsluitend rechtstreekse gesprekken tussen commandanten en/of stafofficieren worden gevoerd en nimmer via een radiotelefonist.

Indien nu wordt nagegaan welk personeel in deze verspringende bataljonscommandoposten noodzakelijk is, dan worden daarin teruggevonden: de bataljonscommandant, de S 2, de S 3, de lso met beperkt toegevoegd personeel, radio's en een minimum aan materieel. Verder, eventueel, commandanten van toegevoegde onderdelen, zoals de tankcommandant, enig BK personeel met een lijnploeg, een radiowagen voor het gevechtsgroepscommandonet en het controlestation van het bataljonscommandonet. Voorts nog enige bewaking. De 1-ton radiowagens blijven in het legeringsgebied. Ook materieel: een eenvoudig kistje met wat schrijfbehoeften en oleaatpapier is voldoende.

Iedere bataljonscommandant kan hierin natuurlijk naar eigen inzicht wijzigingen aanbrenge, mits de doelmatigheid en de mobiliteit maar niet worden geschaad.

De compagniesstaf van de staf en stafcompagnie, het V en I peloton, het pionierpeloton en de keuken enz., zijn alle elders en vervullen aldaar hun specifieke taken. De verzorging van het commandopostpersoneel zal meer organisatie vergen, maar is bepaald te regelen (geschiedt bij duisternis, eenvoudige verwarmingsapparatuur bij de commandopost).

Gevechtsgroepsniveau

Op gevechtsgroepsniveau bestaat een soortgelijke situatie. Ook daar zal het direct comman-

derende echelon regelmatig van positie moeten veranderen om ontdekking zoveel mogelijk tegen te gaan. Het meenemen van 1-tons wagens met radioverbindingen naar de divisie en de bataljons is bij deze positieveranderingen niet gewenst. Er zijn voldoende toestellen om de verbinding met hogere en lagere echelons te onderhouden. Zodra de nieuwe radio-apparatuur is ontvangen, is deze mogelijkheid in ruime mate aanwezig.

Welk personeel en materieel de gevechtsgroepscommandant naar de commandopostlocatie zal meenemen, zal van de omstandigheden afhangen. Het is ook een kwestie van persoonlijke wensen van de gevechtsgroepscommandant welke lijn in zijn commandopost zal worden gevolgd. Wel zal altijd worden gestreefd naar een

kleine commandopost, waar uitsluitend wordt voorbereid en waar wordt gecommandeerd. De administratie en verzorging geschieden elders in de stafcompagnie, door het personeel dat wél deel uitmaakt van de staf van de gevechtsgroep, maar dat niet direct benodigd is in de commandopost.

Al deze maatregelen dienen te worden gezien in het licht van de wens — neen, van de absolute noodzakelijkheid — de commandoposten zo klein mogelijk te houden, opdat de verplaatsingen van deze commandoposten eenvoudig zijn en derhalve veelvuldig kunnen worden uitgevoerd, hetgeen ontdekking en uitschakeling door de vijand voorkomt.

Nieuwe uitgaven

„HET STAATSE LEGER”, DEEL VIII, BAND II — HET TIJDPERK VAN DE SPAANSE SUCCESIE OORLOG (1702-1715), door dr. J. W. Wijn, gep. Kolonel tit. der Kon. Luchtmacht, in opdracht van de Krijgsgeschiedkundige Afdeling van de Generale Staf. Uitg.: Martinus Nijhoff, 's-Gravenhage.

Dit achtste deel van het standaardwerk „Het Staatse Leger”, waarvan de derde en laatste Band vermoedelijk in de loop van 1962 zal uitkomen, wijkt af van de voorgaande delen en het kan als een zelfstandige publikatie over de periode van de Spaanse Successie Oorlog worden beschouwd. Nadat in de enige jaren geleden verschenen eerste Band de tijd tot 1706 is behandeld, komt de tweede thans tot een beschrijving van de veldtochten van 1706-1710 in een aantal, geïllustreerde vlot geschreven boeken.

De totale band omvat meer dan 800 blz., waarvan 728 blz. tekst en voor de rest 62 bijlagen en een korte samenvatting van het geheel in het Frans, Engels en Duits. De bijlagen bevatten vele brieven van bekende figuren uit die tijd, alsmede slagorden, verlieslijsten, e.d. In de beschrijving van de veldtochten treft men onderwerpen aan als: Algemene beschouwingen van de internationale toestand; De oorlogsuitrusting der deelnemende staten; Operatieplannen en hun uitvoering; Vre-desonderhandelingen en andere diplomatieke aangelegenheden.

Het is ondoenlijk in een eenvoudige boekbespreking een dieper inzicht in de stof te geven en het betreft hier ook geen boek, dat gemakkelijk door particulieren zal worden aangekocht, vooral ook in verband met het feit, dat het feitelijk slechts een klein deel uitmaakt van een omvangrijke, beschreven en nog te beschrijven materie. Het behoort echter thuis in elke bibliotheek van enige omvang, die zich respecteert.

v. H.

PAULUS „ICH STEHE HIER AUF BEFEHL”, door Walter Görnitz, 272 blz., geïll. Uitg.: Verlag für Wehrwesen, Bernard & Graefe, Frankfurt am Main. Prijs: DM 24,—.

Dit boek geeft de levensweg van Generaal-Veldmaarschalk Friedrich Paulus en daarbij, volgens een aankondiging van de uitgever, in het bijzonder de gevechten om Stalingrad. Toch komt de lezer bedrogen uit als hij, na kennismaking van de reclamefolder van dit boek, zou denken dat dit epos het ook grotendeels zou vullen. Niets is minder waar.

Na een korte inleiding en een bespreking van de belevenissen in de eerste wereldoorlog en uit de periode vóór de tweede volgt dan een beschrijving van de krijgsgesbeurtenissen, waaraan Paulus rechtstreeks of zijdelings deelnam. De eerste werkelijke gevechten aan het Oostfront begonnen voor hem in 1942 bij de afweerslagen tegen het Russische winteroffensief.

De eigenlijke gevechten om Stalingrad worden in nauwelijks 20 bladzijden besproken, waarna Deel II volgt, zijnde een weergave van documenten. Ook hierin worden de verschillende operaties behandeld waaraan Paulus als staf-officier of troepencommandant deelnam.

Hoofdstuk II behandelt daarbij de plannen voor de opmars tegen Rusland, de rest van dit deel borduurt daarop voort in een behandeling van de operaties. Veel correspondentie is als bewijsvoering opgenomen. Het is moeilijk te beoordelen of de objectiviteit hier door de volledigheid wordt gestaafd. Desondanks is het boek een bestudering ten volle waard omdat het in vele opzichten materiaal geeft dat tevoren nog niet was gepubliceerd en daarom tot het uiteindelijk scheppen van een juist beeld van bepaalde gebeurtenissen van de Tweede Wereldoorlog — inclusief Stalingrad — bij kan dragen.

v. H.

Overheid, krijgsmacht en bedrijf

door drs. S. VAN DER LAAN, *Majoor der Infanterie*

Het mag een verheugend verschijnsel worden genoemd, dat van tijd tot tijd in de militaire vakliteratuur enkele beschouwingen worden gewijd, aangaande de economische problematiek met betrekking tot de strijdkrachten.

Het arsenaal van begrippen, dat in de economische wetenschappen wordt gebruikt, geniet in vele van deze artikelen een ruime belangstelling. Herhaaldelijk wordt echter het standpunt gehuldigd, dat de krijgsmacht als een (zeer groot) bedrijf valt te definiëren, waarop de bedrijfseconomische theorie en het zogenoemde „economische principe” van toepassing moeten worden verklaard. Een dergelijke gedachtengang ontmoet zeker in meer dan één opzicht tegenwerpingen en bezwaren.

Krijgsmacht géén bedrijfshuishouding

De strijdkrachten onder te brengen bij de zogenaamde bedrijfshuishoudingen, is een theoretische abstractie en vereenvoudiging, die niet zonder kritiek aanvaardbaar kan worden genoemd.

De krijgsmacht is een staatsorgaan en de defensie behoort tot de primaire overheidsfunctie, die als het meest specifiek voor de overheid moet worden beschouwd, te weten de gezagshandhaving, het bewaren van de inwendige orde en de uitwendige veiligheid. Is over de omvang van de bemoeiingen van de overheid met de volkshuishouding in haar geheel, in de loop der jaren veel gediscussieerd, over de noodzaak van deze primaire functie van de overheid heerst vrijwel algemene overeenstemming. Institutioneel zijn onze westerse staats- en maatschappijvormen gekenmerkt door een scheiding tussen de *particuliere sfeer* en de *overheidssfeer*.

Laatstgenoemde is qua doel, aard en wezen altijd onderscheiden van de particuliere sfeer.

Economisch kan men zeggen, dat de overheidsfunctie leidt tot bescherming van produktie en nationaal vermogen met andere woorden ter bevrediging van collectieve behoeften.

Eventuele produktieve eenheden van collectieve behoeften en beschikbaarheidsnuttigheden zijn echter moeilijk voor kwantificering vatbare grootheden en deshalve praktisch onhanteerbaar.

De overheid waardeert door middel van een *eigen preferentieschaal* (vergelijk het gebruik van een prioriteitenschema), die rekening houdt met een sociaal rendement, dat evenzeer weer moeilijk kwantificeerbaar is. Overigens zijn deze over-

heidspreferentieschalen zelf juist *data* voor de economische theorie.

Het is wellicht curieus, theoretisch te bezien, in hoeverre er een verband kan worden gevonden tussen de collectieve en de individuele (particuliere) behoefteschalen, maar in de praktijk zal dit geenszins direct produktief nut afwerpen.

De overheid waardeert en bepaalt, handelt en *moet* handelen als overheid. Van oneconomisch handelen heeft hierbij nog geen sprake te zijn, zelfs al zou in het kader van een vrije economie een verspilling optreden.

Het typische van het economische handelen, mede van de overheid, is dat een en ander altijd een keuze tussen alternatieve toepassingen inhoudt. Het betekent voor de overheid, dat zij na het stellen van een rangorde, een *eigen* beslissing neemt. Anders gezegd, de taak van de overheid en haar organen houdt een voortdurende afweging van het algemeen belang ten aanzien van de bijzondere belangen in. Dit betekent voor iedere overheidsfunctionaris een steeds herhaalde toetsing aan het algemene belang, wat in feite als een normale taak voor die functionaris moet worden beschouwd.

In de modellen van de nationale jaarrekeningen van de Nederlandse Volkshuishouding gepubliceerd door CBS en CPB¹, worden dan ook de overheidshuishoudingen terecht afzonderlijk naast de bedrijfshuishoudingen opgevoerd.

De krijgsmacht als overheidsorgaan

Uitsluitend van een bedrijfseconomisch gezichtspunt uit gezien, wordt soms beweerd, dat de krijgsmacht — of haar onderdelen — tot een „bedrijf” zou moeten worden „verheven”. Een overeenkomstige gedachtentendens treft men vaak aan bij hen, die de militaire dienst verlaten en naar het particuliere bedrijfsleven overgaan met als beweegredenen: de heersende centralisatie, de bureaucratische gebondenheid en afhankelijkheid. Toch is dit geen goede confrontatie met het probleem. Dergelijke gevoelens hangen in sterke mate samen met een fundamenteel minder juiste visie aangaande de overheid, de staat en zijn organen. Een andere benadering van deze materie is noodzakelijk. De krijgsmacht als staatsorgaan is namelijk in eerste instantie

¹ Centraal Bureau voor de Statistiek en Centraal Plan Bureau.

juridisch gefundeerd. Het gaat bij de overheid — alle vergelijkingen met en overwegingen van bedrijfsvoering ten spijt — in de allereerste plaats om de *rechtmatigheid*.

Inherent aan genoemde overheidssfeer is verder de hiërarchische structuur met als criterium de positie van ondergeschiktheid. Een meer of mindere mate van delegatie is mogelijk, soms wenselijk, soms noodzakelijk, maar de straffe hiërarchische structuur, met het gezag dat centraal wordt gesteld, evenals de controle van boven naar beneden, zal blijven bestaan.

Voor de overheidsdienaren, dat wil zeggen de ambtenaren, blijft het altijd een *dienen* van het algemeen belang. Bij iedere vaak schijnbaar nietige en belachelijke paraafzetting zal een goed ingesteld bestuursambtenaar steeds het *algemene* tegenover het *bijzondere* belang moeten afwegen. In deze sfeer vervult de officier een „*officium nobile*”, met een nog meer bijzonder karakter en gekenmerkt door: bezieling, initiatief, nauwgezetheid, verantwoordelijkheidsbesef, onbaatzuchtigheid en integriteit.

Dit alles moet niet worden gezien als archaïsme of naieve aanvaarding voor de huidige moderne samenleving zonder inhoud en betekenis. Het is een kwestie van mentaliteit, geestesgesteldheid en instelling, die men als officier qua opvoeding, ontwikkeling en scholing dient te hebben meegekregen als geestelijke wapenrusting. Genoodzaakt de fouten en zeker de uitwassen van het systeem te bestrijden, blijven de typische overheidsfunctie en structuur bestaan. In feite zou een ieder, die zich aan de overheid verbindt, terdege moeten beseffen, dat men wordt opgenomen in een strikt hiërarchisch verband met het daaraan verbonden ambtelijke systeem, waarin het *dienen* op de voorgrond staat. Wanneer bedoelde dienende functie niet tot haar recht komt, is er geen sprake van algemeen belang maar van *eigenbelang*. Daarom, naast alle (vak)technische en alleszins aan te bevelen economische scholing is voor officieren zeker bovenal een goed inzicht in de grondslagen van ons staatsbestel vereist.

Vergelijking met het bedrijfsleven

In vergelijking tot het bedrijfsleven kan inzake de doelmatigheidsbevordering bij de overheid tot op zekere hoogte worden gesproken van een paradox. Het typische is daarbij dat de oorzaken van bepaalde ondoelmatigheden juist liggen in het bijzondere dienende kenmerk van het overheidsapparaat. Zonder twijfel is het nuttig methoden en normen uit de bedrijfsleer steeds aan te grijpen als vergelijkingsbasis met de militaire noodzakelijke eisen, maar de echte of vermeende ondoelmatigheden kan men niet zonder meer bestrijden met dezelfde middelen, die hiervoor in gebruik zijn bij het bedrijfsleven. Of-

schoon algemeen bekend mag worden verondersteld, dat de werkzaamheden van de overheidsorganen niet zijn gericht op het verwerven van inkomen en dat het zodoende vrij illusoir is de te brengen offers af te wegen tegen het verkregen effect, valt het toch te betwijfelen, of een ieder die kritiek uitoefent, zich wel in voldoende mate bewust is van de consequenties, die zulks voor het overheidshandelen meebrengt.

Hierbij valt op te merken, dat één van de grondkenmerken van ons overheidsapparaat de *openbaarheid* is. Het wettelijk vastgestelde beheer van overheidsgelden en de daaraan verbonden openbaarheid zijn steeds in belangrijke mate bedoeld als middel ter bevordering van een zo rechtmatige en doelmatige besteding. Maar daartegenover staat, dat de wettelijke regeling en de openbare behandeling voor een meest economisch verantwoorde handelwijze geenszins een waarborg behoeft te betekenen. Het tegendeel is vaak waar. Bij het bedrijfsleven liggen de zaken in dit opzicht volkomen anders. Wanneer men echter ten onzent voor bepaalde onderdelen onder de wet uit zou willen geraken, is voorshands slechts de mogelijkheid aanwezig door voor dergelijke zogenaamde „bedrijven” een afzonderlijke juridische figuur te creëren. De rechtsvorm van een aparte overheidsstichting of staatsbedrijf zou de hoogst bereikbare zelfstandigheid betekenen. Maar van specifiek militair oogpunt uit bezien, zullen ook hiertegen evenzovele tegenwerpingen en bezwaren kunnen worden ingebracht.

Moeilijkheden en mogelijkheden met betrekking tot doelmatigheid

In de praktijk is gebleken dat hierbij de *mentaliteit* van de *commandanten* en hun staffunctionarissen van groot belang is. Wanneer een commandant daadwerkelijk de doelmatigheid c.q. efficiency wil bevorderen, zullen zijn onderhebbers dit spoedig bemerken, waardoor een aanwezige goede gezindheid tot daden wordt geprikkeld.

Zonder dat daartoe het zogenaamde economische *beginsel* op het tapijt behoeft te worden gebracht, zal bij iedereen op grond van gezond verstand en organisatietalent een kostenbesef kunnen bestaan. Met inachtneming van een noodzakelijke continuïteit is echter een behoudende instelling: „zoals het tot nu toe gaat, gaat het prima”, funest. Elke suggestie om verbeteringen aan te brengen moet worden aangegrepen en in ieder geval worden afgewogen op voor- en nadelen. Zelfs ogenschijnlijk kleine besparingen in de administratieve sector kunnen een groot effect sorteren, wanneer zij later worden doorgevoerd bij andere onderdelen. Binnen een hiërarchisch verticale organisatievorm zullen dergelijke bezuinigen vaak zelfs cumulatief werken.

De mogelijkheden tot vereenvoudiging en vergemakkelijking van de administratie, die de voortschrijdende mechanisatie biedt, zijn in dit opzicht nog bij lange na niet uitgeput.

Het bijbrengen van de efficiency-gedachte kan voorts in hoge mate worden bevorderd door iedere toepassing en hantering van de werkclassificatie, arbeidsanalyse en prestatiebeloning. De opvoedende en stimulerende werking, die van dergelijke maatregelen zal kunnen uitgaan, mag men niet onderschatten.

Voorstellen tot verandering in procedure, werkmethode en organisatie, die tot besparingen en doelmatigheid kunnen leiden, zouden eigenlijk van binnen uit en van onder af aan de chefs ter kennis moeten worden gebracht.

Helaas blijkt dit moeilijk te verwezenlijken. Naast de adviezen van de directe belanghebbenden is een kritische beoordeling van een hogere commandant noodzakelijk, teneinde duplicaties van werkzaamheden aan het licht te brengen en verspillingen te voorkomen. Een volledig op de hoogte zijn van dagverdeling, taak en juiste werkzaamheden van de ondergeschikten is voor de chefs van bijzonder belang.

Na waarneming en constatering van feiten, waarbij uiteraard kwantitatieve gegevens en statistisch cijfermateriaal van groot nut moeten worden geacht is in verscheidene gevallen het nemen van een stellige *beslissing* nodig, teneinde daadwerkelijke veranderingen in te voeren. Speciaal verdient ook de aandacht het euvel van een soms mathematische toepassing van de zogenaamde „span of control“-gedachte. Juist vaak voor de ambtelijke sfeer is het karakteristiek, dat de importantie van een chef wordt afgemeten aan het aantal onderhebbenden. Ofschoon psychologisch zeer wel verklaarbaar moet het organisatorisch bezien verwerpelijk worden geacht. Er bestaat geenszins eenstemmigheid over de vraag, in hoeverre een goede organisatiestructuur een maximum aan ondercommandanten of afdelingshoofden vereist, die kunnen worden gesteld onder één commandant of leidinggevende chef. De diversiteit van de werkzaamheden en zeker de aanwezigheid van een coördinerende staf spelen een rol. Een andere mogelijkheid, verbandhoudende met de omvang van staven, kan worden gesteld, door een te stringente schei-

ding tussen planning en uitvoering nader in beschouwing te nemen².

Een delegatie van bevoegdheden naar beneden zal voorts veelal moeten worden nagestreefd, maar daarbij mag niet uit het oog worden verloren, dat delegatie juist ambtelijk in zich kan dragen: een méér controleren, coördineren, inspecteren en administreren. Een bundeling en combinatie van deze laatste taken dient dan tegelijkertijd in overweging te worden genomen.

Een ander doelmatigheidsfacet is, dat aan de communicatie, het contact en het overleg, tussen de diensten en de ressorten in overheidsverband onderling, nog zeer veel kan worden verbeterd.

Vele problemen en situaties die in de overheids sfeer aanleiding vormen tot kritiek kan men ook in diverse particuliere sectoren onderkennen. Indien de afstand van leiding tot uitvoering groter wordt, baart het probleem van de bedrijfsleiding in het bedrijfsleven grote zorgen. Bij groter wordende bedrijven neemt de starheid en stroefheid in de functionering zodanig toe, dat men zelfs daar spreekt van de „verambtelijking van het bedrijf“. De problemen zijn er geenszins opgelost. Uit dien hoofde kan men wederkerig veel van elkander leren.

Niettegenstaande het paradoxale, gelegen in de begripscombinaties: overheid — efficiency en beleid — norm, menen wij wel te mogen stellen dat in de overheids sfeer op doelmatigheidsterrein zeker veel valt te verrichten.

De paden die daartoe moeten worden bewandeld, zullen evenwel in vele gevallen andere moeten zijn, dan die welke liggen in het *micro-economische* benaderingsvlak.

Overal waar mensen tot samenwerking moeten worden gebracht en tevens de noodzakelijke doelmatige verhoudingen niet uit het oog mogen worden verloren, zal de levende werkelijkheid van het geheel dienen te worden benaderd langs verschillende wegen met verschillende aspecten.

Afhankelijk van het doel, aard en wezen van de gestelde eenheid zal daarbij het ene aspect boven het andere moeten prevaleren.

² Vgl: Alvin Brown — The Armor of Organization. Een boek dat sterk is gericht op de militaire organisatie- en structuurproblemen.

Enkele punten van de gevechtsexercitie voor tankpelotons

door L. DE HARTOG, *Majoor der Huzaren*

Opstelling verwisselen

Een tank, die op een vijandelijke tank of een stuk anti-tankgeschut vuurt, mag slechts gedurende zéér korte tijd voor de vijand zichtbaar zijn. Het opsporen en het vaststellen van doelen door tanks dient derhalve uit torengedekte opstellingen te geschieden. Heeft de tank- of de pelotonscommandant een doel gelokaliseerd, dan dient deze in zijn torengedekte opstelling reeds de nodige voorbereidingen te treffen om dit doel onder vuur te nemen, zoals het kanon in de gewenste richting brengen en de schutter een omschrijving van het doel en de omgeving geven. Is dit alles gebeurd, dan gaat de tank voorwaarts en neemt het doel onder vuur. De nieuwe gevechtsschietmethode voor tanks maakt het mogelijk het doel in zéér korte tijd effectief onder vuur te nemen. Hierna dient de tank zo snel mogelijk in dekking te gaan (thans zo mogelijk geheel).

Aangenomen kan worden dat de plaats vanwaar de tank het vuur opende, door de vijand is gelokaliseerd. De tank mag derhalve voorlopig niet meer op deze plaats terugkeren, maar moet zich thans geheel gedekt zijwaarts begeven om een nieuwe vuropstelling te kiezen.

Voor een enkele tank zou dit niet veel problemen opleveren, maar in pelotonsverband moet worden voorkomen, dat een andere tank de zo juist verlaten opstelling inneemt. De pelotonscommandant doet het beste een drill in zijn pe-

loton te brengen, zodat niet meer dan 2 à 3 tanks tegelijk vuur uitbrengen en dat op dit moment de andere tanks van zijn peloton een doel vaststellen (zie afb. 1).

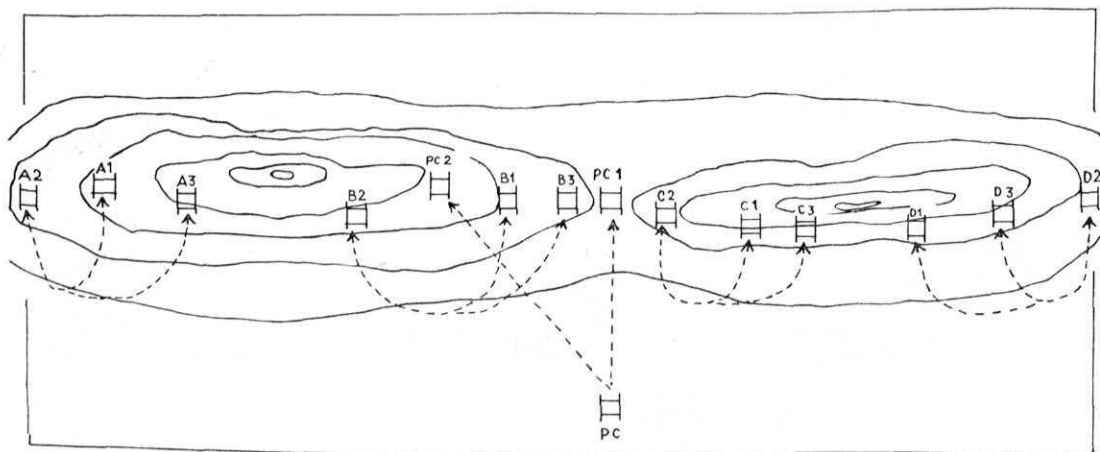
Voorkomen moet worden dat tanks opstellingen uitzoeken op toppen van heuvels. Ten onrechte wordt dit „opstelling verwisselen” ook wel eens „zagen” genoemd. Tegen deze benaming kan niet genoeg worden gewaarschuwd, omdat hiermee een nog steeds veelvuldig voorkomende fout in de hand wordt gewerkt. *Deze fout is het op en neer rijden in een monotone cadans, in hetzelfde tankspoor.* Dit gebeurt vaak uit een gebrek aan voorstellingsvermogen, waarbij de gevaren, die de werkelijkheid met zich brengt, niet worden gerealiseerd. Men moet zich bij dit alles goed rekenschap geven dat, van het moment dat een tankcommandant een doel constateert, de gehele procedure zeer snel moet verlopen, wil hij niet de kans hebben dat het doel weer is verdwenen.

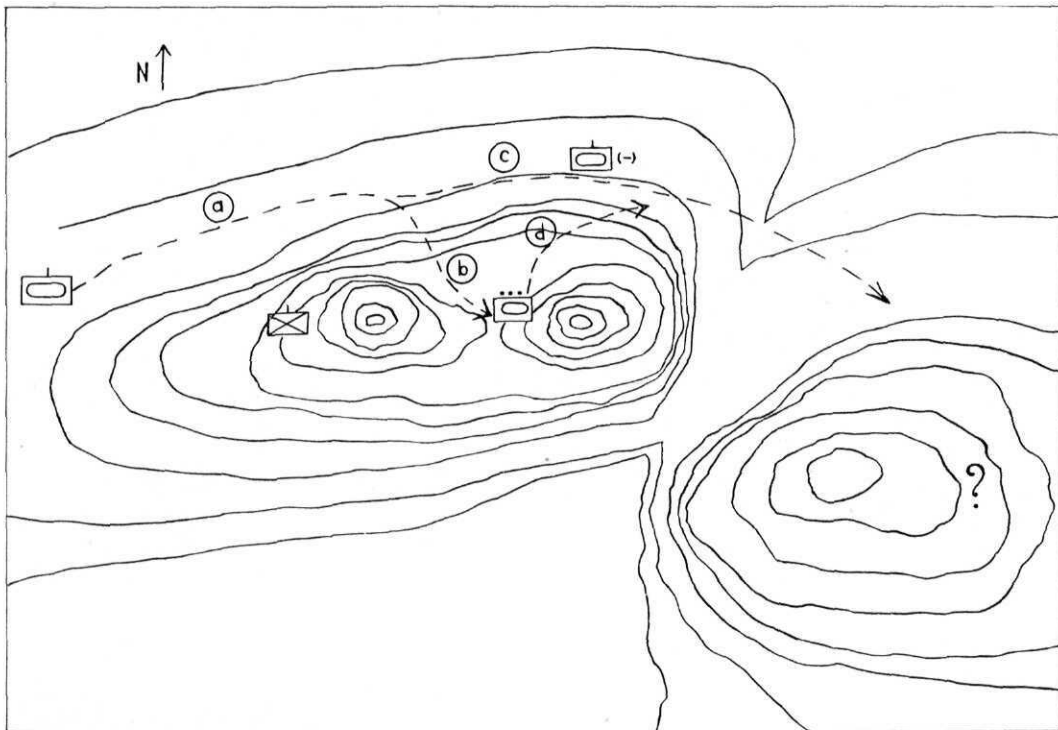
Het behoeft geen betoog, dat indien met infanterie wordt samengewerkt, de infanterist een belangrijke rol speelt bij het vaststellen van vijandelijke tankdoelen. Uitgaande van de gegevens van de infanterie kan de tank- c.q. de pelotonscommandant zijn opstellingen onder meer kiezen.

Het passeren van heuvels

Hierboven stelde ik dat tanks nimmer op de

Afb. 1 Opstelling verwisselen

Afb. 2 Het passeren van heuvels

toppen van heuvels opstellingen mogen kiezen. In het algemeen moeten tanks heuveltoppen te allen tijde vermijden.

Komt een pelotons- of een eskadronscommandant op zijn weg naar de vijand een heuvel tegen, dan zal hij daar omheen moeten. Teneinde te voorkomen dat hij aan de andere kant van de heuvel onverwachts onder vijandelijk vuur komt, kan hij het best als volgt handelen.

Betreft het een peloton, dan neemt de pelotonscommandant met een sectie van zijn peloton een opstelling in achter de heuvel. Zo spoedig mogelijk zendt hij de andere sectie langs de heuvel voorwaarts (de voorwaarts gaande tanks moeten met vuur kunnen worden gesteund). Deze tanks nemen dan een opstelling in, waarna de achtergebleven tanks worden aangetrokken.

Betreft het een tankeskadron dan zal de eskadronscommandant, afhankelijk van de situatie, met één of twee pelotons opstellingen innemen achter de heuvel en de rest voorwaarts laten gaan. Daarna, weer afhankelijk van de situatie, met de twee achtergebleven pelotons tegelijk een sprong maken of deze één voor één aantrekken. De tanks die worden aangetrokken (zowel in pelotons- als in eskadronsverband) mogen nimmer over de heuvel heen naar voren gaan.

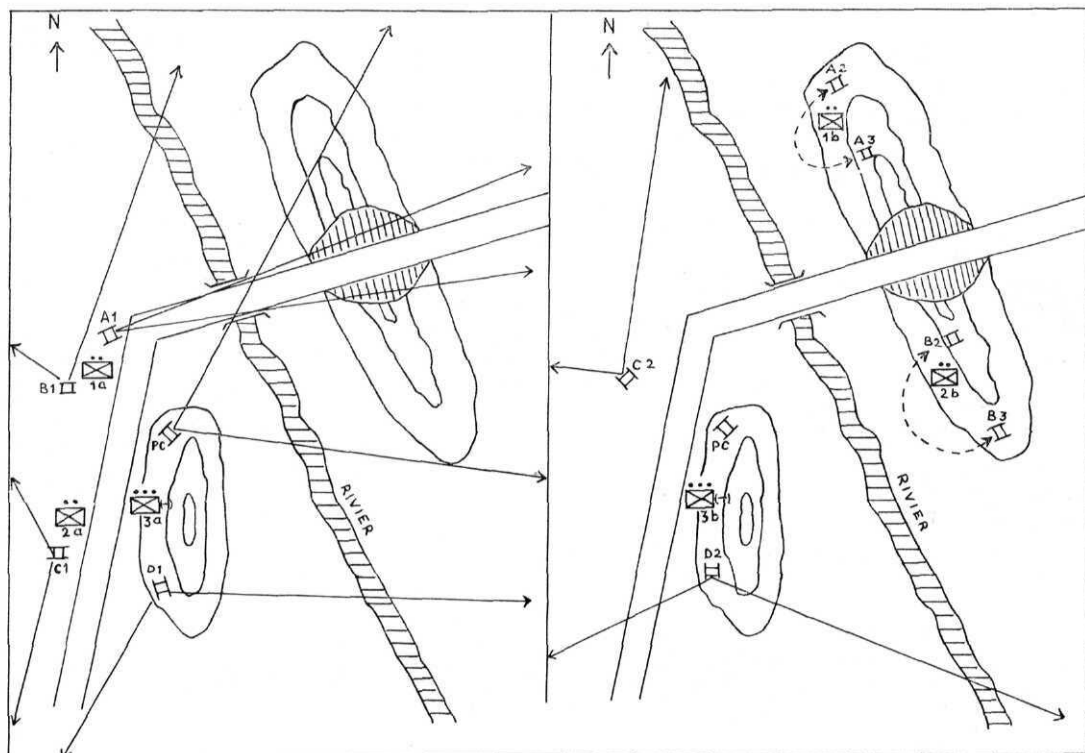
Deze gehele handelwijze met betrekking tot het passeren van heuvels moet snel worden uitgevoerd, aangezien anders de opmars wordt ver-

traagd. Hier is dus ook sprake van *drill* wil een en ander vlot kunnen plaatsvinden. Om misverstanden te voorkomen stel ik het volgende. Bevinden zich op een heuvel eigen troepen, dan kan het tankonderdeel deze heuvel zonder meer passeren (afb. 2). Is van een heuvel bekend dat deze door de vijand is bezet, dan wordt hier een aanval op ingezet. Wij komen dan op het terrein van de tactiek en dan gaan andere factoren een rol spelen. Het voorbeeld van afb. 2 behoeft dan bepaald niet de oplossing te zijn.

Het passeren van een défilé

Tanks zullen in beginsel défilé's trachten te vermijden. Dit zal evenwel niet altijd mogelijk blijken, want vaak zal een tankonderdeel een ingesneden weg, een lange brug of een weg door moerassig terrein moeten passeren.

Het doorschrijden van zo'n défilé, binnen bereik van de vijand, dient als volgt te geschieden. Een tankpeloton dat vóór een défilé komt, neemt aangepast aan het terrein, een opstelling in. De eventueel samenwerkende infanterie krijgt hierbij een rol te spelen. De commandant van het tankpeloton zal met de commandant van de infanterie een verkenning te voet doen, zo nodig onder bescherming van een rookgordijn. Is het défilé vrij of vrij gemaakt, dan gaat de eerste tank zo snel mogelijk door het défilé en neemt aan de andere kant een opstelling in. Zodra dit is gebeurd, volgt de tweede tank: deze neemt

Afb. 3 Het passeren van een défilé

ook een opstelling in. De commandant van het tankpeloton dient de opstelling van de achtergebleven tanks steeds aan te passen aan het zich wijzigende aantal tanks vóór het défilé en hij moet daarbij rekening ermee houden dat de het défilé gepasseerde tanks met vuur kunnen worden gesteund. Tenslotte gaan de andere tanks één voor één door het défilé, waarbij valt aan te bevelen de twee tanks die het laatst het défilé passeren nu zonder te stoppen de opmars te doen vervolgen. De tanks die de opstellingen hebben ingenomen volgen daarachter.

Voorbeeld

Het op afb. 3 uitgebeelde geval zou als volgt kunnen worden opgelost.

1. Het tankpeloton neemt een opstelling in zoals aangegeven in afb. 3a.
2. Even voordat tank A de brug overgaat, gaat het eerste deel van de infanterie over en komt gelijk met, of even nadat tank A een opstelling oost van de rivier heeft ingenomen, aldaar aan.
3. Op dezelfde wijze gaat het met tank B en het tweede deel van de infanterie.
4. De rest van het tankpeloton en de infanterie heeft inmiddels een opstelling ingenomen zoals aangegeven op afb. 3b.
5. Vervolgens gaan tank C en D over de brug en door de ingegraven weg, waarachter de pelo-

toncommandant zich aansluit en vervolgens de tanks A en B.

Samenvatting

Het bovenstaande is een persoonlijke keuze van slechts enkele punten uit de gevechtsexercitie voor tanks. Voor een volledig overzicht verwijs ik naar de betreffende duidelijke en overzichtelijke uitgave van de Cavalerie School.

De bedoeling van dit artikel is slechts:

1. enkele belangrijke (vooral in *La Courtine*) veelvuldig voorkomende gevallen uit deze gevechtsexercitie toe te lichten;
2. te wijzen op het feit dat voor het verkrijgen van een goede uitvoering van deze gevechtsexercitie tijd nodig is en dat een eskadronscommandant eigenlijk doorlopend bezig moet zijn deze materie zijn pelotons bij te brengen. Beheerst een tankpeloton de gevechtsexercitie, dan zal het de eskadronscommandant weinig moeite kosten bij oefeningen zijn eskadron te hanteren.

Ons streven moet erop zijn gericht dat bij de tankpelotons deze gevechtsexercitie als vanzelf gaat en vlot verloopt. Deze opleiding vergt, evenals die voor de schiettechniek, tijd. Maar deze tijd is nooit verloren, want een tankonderdeel, dat de gevechtsexercitie en de schiettechniek beheerst, zal in oorlogstijd zijn rente ten volle opbrengen.

Moderne veldtelefonie

door ir. E. MAHLER, *Majoor van de Technische Staf*

Er zijn zich momenteel enkele belangrijke veranderingen aan het voltrekken in de bestaande militaire veldtelefonie-concepties van de NAVO-landen. Twee van de voornaamste veranderingen zijn:

- de vergroting van het bereik door toepassing van straalzender-inrichtingen (Eng.: „Radio link and relay set”; Fr.: Gable Hertzien”; Duits: „Richtfunk-Anlage”);
- de automatisering (invoering van automatische telefooncentrales enz.).

Voorts wordt er als gevolg van deze veranderingen allerlei nieuw materieel ontwikkeld.

In afb. 1 is getracht de ontwikkeling van de veldtelefonie tot op heden in beeld te brengen. Hoewel een dergelijke primitieve voorstelling nooit volledig kan zijn, is zij zeer illustratief; zij maakt de lezer misschien meer duidelijk dan een uitgebreide verhandeling over het onderwerp zou doen. Bezie men afb. 1A, dan vindt men, bovenaan, een eenvoudige veldtelefoonverbinding geschetst, bestaande uit twee veldtelefoon toestellen, verbonden door een twee-aderige veldkabel. Het bereik van deze verbinding is beperkt (om de gedachte te bepalen: tot 20 km).

In afb. 1B wordt, door invoering van een (hand-)centrale, aan het stelsel grotere capaciteit (dat betekent meer abonnees) verleend.

In afb. 1C ziet men de toepassing van een draaggolfkabel. In de zg. „multiplex” of draaggolftelefoon-inrichting wordt een groep laagfrequent spraakbandjes gezamenlijk op een draaggolf gemoduleerd (d.i. „Frequency Division Multiplex of FDM). Dit noemt men multi-telefonie: een zeker aantal telefoongesprekken kan gelijktijdig over één verbinding worden gevoerd. De transmissie vindt plaats over een speciaal daarvoor geschikte draaggolfkabel.

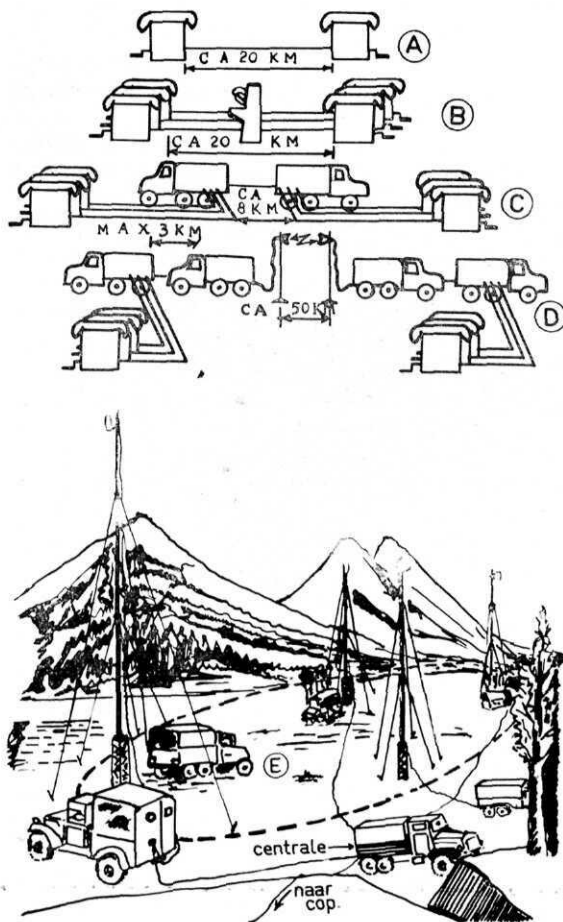
In afb. 1D ziet men een „link”, gevormd door twee straalzender-installaties. Een volledige straalzender-installatie bevat een zend-ontvanger en een multiplex-inrichting. De gehele installatie wordt vaak kortweg met „straalzender” aangeduid, wat soms verwarrend werkt. In het voorbeeld afgebeeld in afb. 1D zijn twee middelzware straalzenders gekozen, die een bereik van 20 tot 50 km en een capaciteit van 12 kanalen bezitten. De tweede zend-ontvangers en de draaggolfkabel vormen in zekere zin equivalente verbindingen, met dit verschil echter, dat de straalzenderverbinding een groter bereik heeft dan de draaggolfkabelverbinding. Het zal dan ook van de terrein-

omstandigheden afhangen, wat makkelijker is te realiseren: een draaggolfkabel of een straalzenderverbinding.

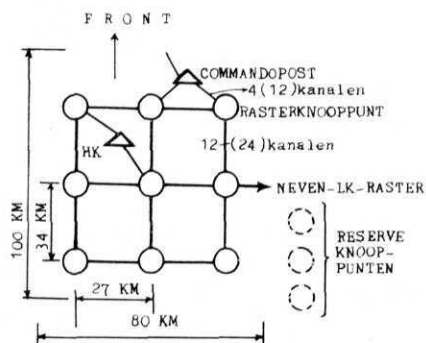
In afb. 1E ziet men een knooppunt van het zg. „straalzenderraster” geschetst. Over dit raster zal hierna iets meer worden gezegd. Men onderscheidt in de schets de door auto's gedragen shelters, waarin respectievelijk zijn ondergebracht: straalzend-ontvangers, multiplex-inrichtingen, (automatische) veldtelefooncentrales, enz.

De stippelijijn omvat een „rasterknooppunt”. Bij wijze van voorbeeld is aangegeven hoe een commandopost door middel van een kabelverbinding op de knooppuntcentrale (zie pijlen in afb. 1E) is aangesloten.

Behalve de getekende voorbeelden zijn er nog allerlei andere variaties mogelijk (waaronder de

Afb. 1 De ontwikkeling van de veldtelefonie tot op heden

Afb. 2 Schematische voorstelling van een raster in een legerkorpsgebied (niet alle verbindingen zijn getekend — niet op schaal)

mogelijkheid om het bereik te vergroten door toepassing van versterking).

Het raster

De meeste lezers hebben ongetwijfeld wel eens wat over deze rasters gehoord of gelezen. In het kort kan het volgende ervan worden gezegd.

Men stelt zich voor om in een bepaalde tactische sector (bijvoorbeeld het gebied van een legerkorps) een telefoon- c.q. telegraaf-net op te bouwen. Hierbij heeft men een aantal wensen geformuleerd, zoals eenvoud van bediening, grote mobiliteit, geringe kwetsbaarheid van het systeem voor vijandelijke acties enz.

De benaming raster (er bestaan ook andere aanduidingen) schijnt te zijn afgeleid van het Amerikaanse „Area Grid System”.

In afb. 2 is zo'n raster, met weglating van een groot aantal details, in zijn grondvorm gegeven. Men ziet in de schets dat er verschillende verbindingswegen („routes”) van het ene knooppunt naar het andere leiden. Doordat als regel meer dan één route ter beschikking staat, wordt de kwetsbaarheid van het systeem sterk verminderd.

Toepassing van straalzenderverbindingen tussen de knooppunten vergroot het bereik, d.w.z. de mogelijke maasafstanden in het raster; ook is een straalzenderverbinding in het algemeen minder kwetsbaar dan een kabelverbinding.

Dat de verbindingsknooppunten van het raster niet meer behoeven samen te vallen met de „taktische knooppunten”, zoals commandoposten e.d. (en dat ook bij voorkeur niet zullen doen), betekent een belangrijk tactisch voordeel. Er wordt van de rastersystemen geëist dat hoofdkwartieren e.d., zich vrijelijk door het gebied kunnen bewegen; met „vrijelijk” wordt bedoeld dat zij zich niet erover behoeven te bekommeren of hun legerplaats zich al dan niet leent als verbindingsknooppunt.

Door middel van een kabel- of lichte straalzenderverbinding kunnen deze commandoposten zich steeds aan het dichtstbijzijnde knooppunt „aanhaken”.

Van het raster wordt een hele organisatie geëist; o.a. moet bij oproep de opgeroepene op ieder gewild moment (telefonisch, wel te verstaan), kunnen worden opgespoord. De „abonnee”, of meer in het algemeen de lokale veldtelefooncentrale van de abonnee, is immers volkomen vrij in de keuze van de plaats en dus ook in de keuze van het knooppunt waarop wordt aangesloten. Vanwege deze gecompliceerde organisatie bestaat een sterk streven naar automatie.

Automatie van het raster

De eventuele automatie van het raster zal o.m. gekenmerkt zijn door de uitoefening van de volgende functies.

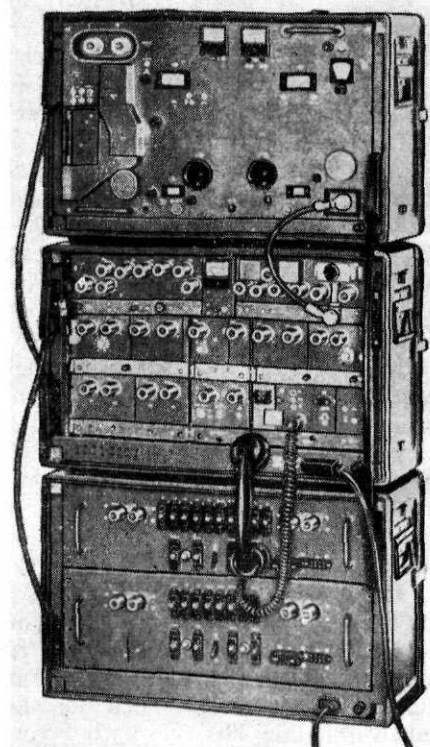
a. Automatische telefonie; d.w.z. dat de oproeper door het geven van een bepaald signaal (bv. door het draaien van een nummer op een kies-schijf, of door het indrukken van knoppen) direct of indirect een telefoonverbinding tot stand brengt met de opgeroepene.

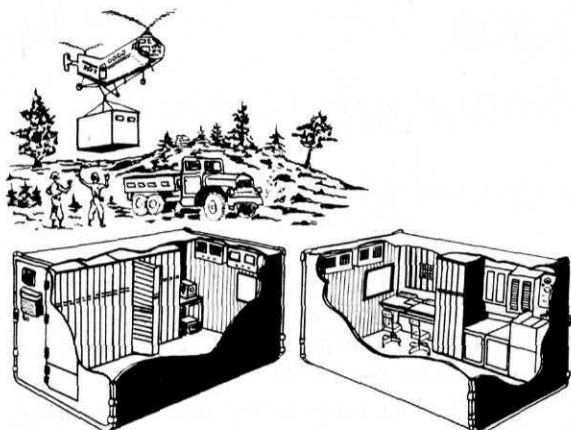
b. Het opsporen van de opgeroepene (wiens plaats in het raster immers in het algemeen niet aan de oproeper bekend is). Dit kan op verschillende manieren en volgens bepaalde afspraken geschieden.

c. Routing, c.q. herroutering; dit houdt in het automatisch zoeken naar de — op grond van een aantal condities — gunstigste route.

Het stelsel automaten dat dit soort functies

Afb. 3 De door Siemens ontwikkelde middelzware straalzender FM 12/800

Afb. 4 Amerikaanse voorstelling van een automatische rasterknooppuntcentrale (ca. 300 aansluitingen)

in het raster vervult, vormt het (elektronische) brein van het raster.

Iets over nieuw telefonie-materieel

Automatische telefooncentrales

De reden dat tot op heden geen automatische telefooncentrales te veld werden toegepast is gelegen in het feit dat de huidige bekende centrales zo weinig tril- en schokbestendig zijn. De veel in de automatische telefonie toegepaste elektromechanische draai- of kruiskiezers zijn slecht bestand tegen militair transport.

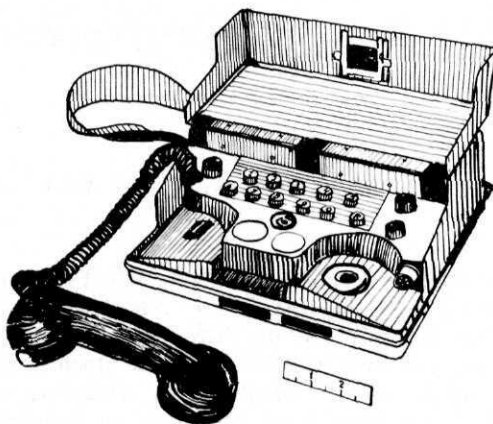
Door de vlucht, die de elektronische schakeltechniek de laatste jaren heeft genomen, is er verandering in de situatie gekomen. Behalve in het buitenland, wordt ook in Nederland gewerkt aan de ontwikkeling van elektronische telefooncentrales (zie ook afb. 4).

Veldtelefoons voor automatische telefonie

Alhoewel, volgens de laatste inzichten, de normale tweedraads-veldtelefonie in voorste lijn, en tot op een zeker taktisch niveau zal worden gehandhaafd, zal daarnaast op dat taktische niveau en hoger de nieuwe vierdraads-veldtelefoon, bestemd voor automatische telefonie, zijn intrede doen. Over de eigenschappen en de uitvoeringsvorm van dit nieuwe telefoontoestel zijn de meningen nog wel eens verdeeld. Enkele punten, waarover bijvoorbeeld nu verschil van mening bestaat, zijn: wel of geen toonsignalering en locale of centrale (batterij)voeding (LB of CB).

De firma Stromberg & Carlson heeft voor het Amerikaanse leger een prototype van de vierdraads-veldtelefoon met toonsignalering en ingebouwde versterking (LB) ontwikkeld (zie afb. 5). Dit toestel bezit ook een elektrodynamische microfoon.

Ook in Nederland (met name Philips) is men in dit opzicht niet achtergebleven. Men heeft er een toonsignaleringsysteem ontwikkeld (zie afb. 6).

Afb. 5 De door Stromberg-Carlson voor het Amerikaanse leger ontwikkelde 4-draads veldtelefoon

(Bij toonsignalering worden als regel drukknoppen toegepast. De drukknoppen zijn in de afbeeldingen 5 en 6 duidelijk te onderscheiden).

Tenslotte moge deze beknopte beschouwing worden beëindigd met erop te wijzen, dat tal van andere, interessante facetten van de moderne veldtelefonie-systemen, zoals mogelijkheden voor telegrafie, facsimile-verbindingen enz., hier niet zijn belicht.

Voor diegenen wier belangstelling verder gaat dan dit artikel, wordt de hieronder vermelde literatuur aanbevolen.

Literatuur

Het Militaire Straalzenderraster. Rapport TDCK nr 21474 of Centrale Technische Bibliotheek van D.v.D. (v. d. Burchlaan 31, 's-Gravenhage).

Afb. 6 Conventionele telefoon; bij wijze van proef door Philips van drukknopsignalering voorzien

Naschrift van de redactie

De redactie heeft gemeend het artikel van ir. Mahler te moeten plaatsen omdat de strekking van *De Militaire Spectator* tevens gericht is op het geven van een inzicht aan de lezers over wat er op militair gebied in de wereld te koop is; niet slechts op het engere beeld van de Nederlandse mogelijkheden. Het is namelijk aan gerede twijfel onderhevig of men in Nederland ooit tot het organiseren van een raster, zoals door auteur bedoeld, zal kunnen komen. Elk rasterknooppunt — al of niet geautomatiseerd — vraagt technische deskundig personeel. Het zal moeilijk zijn voldoende aantallen deskundigen aan te trekken, op te leiden en . . . vast te houden.

De Cursus Bedrijfsvoering bij de Koninklijke Luchtmacht

door drs. P. J. BETTINK, *Luitenant-Kolonel van de Koninklijke Luchtmacht*

Tussen de Luchtvaartafdeling van 1913 en de Koninklijke Luchtmacht in 1960 bestaat een enorm verschil. Dit uit zich niet alleen op het terrein van materieel en personeel, doch ook op het gebied van de bedrijfsvoering. Dagelijks worden de commandanten vraagstukken voorgelegd die betrekking hebben op organisatie, planning, procedures, administratie en controle. De verhoudingen in de personeels- en vooral in de materieelssector zijn met het groeien van het bedrijf en vooral door de stormachtige ontwikkeling van de techniek steeds gecompliceerder geworden. Indien een commandant zijn onderdeel doelmatig wil leiden en aldus de hoogste produktiviteit wil bereiken, zal hij naast leiderseigenschappen ook kennis moeten hebben van de moderne bedrijfsorganisatie. Om een symptomatisch beeld te geven: het aantal bij de KLu werkzame personeel is rond 25.000 man, het jaarlijks budget is in de orde van grootte van f 400 miljoen. Het materieel omvat een gamma van 250.000 verschillende artikelen, terwijl het wagenpark ca. 3000 wagens telt. Een commandant van een normale vliegbasis is qua taak te vergelijken met de directeur van een middelgrote Amerikaanse luchtvaartmaatschappij.

Met het oog op de noodzaak om in de Koninklijke Luchtmacht een hogere technische produktiviteit te verkrijgen en als gevolg daarvan een hogere paraatheid en gevechtsgereedheid werd in 1958 aan Kol. B. H. Slager en mij de opdracht verstrekt een cursus Bedrijfsvoering voor technische officieren en officieren elektronica te organiseren. In totaal zijn 16 van deze cursussen gehouden die 14 dagen duurden. Hoewel zij goed voldeden, lieten zij echter uitkomen dat het zeer gewenst zou zijn ook de commandanten een soort vorming m.b.t. de bedrijfsvoering te geven. Een dergelijke cursus zou dan tot doel hebben mee te werken aan:

1. het aankweken van de juiste bedrijfsvoeringsmentaliteit verweven met militair leiderschap;
2. het verkrijgen van dieper inzicht in de principes en technieken van de bedrijfsvoering;
3. het stimuleren van analytisch denken bij het zoeken naar de oplossing van de problemen der bedrijfsvoering;
4. het aankweken van het besef van de onderlinge organisatorische en functionele verhoudingen in de militaire organisatie;

5. het vormen van eenheid van doctrine bij de bedrijfsvoering in de KLu;

6. het doen doordringen van deze doctrine in alle geleidingen van de KLu.

Van bijzonder groot belang was dat de hoogste leiding van de KLu daadwerkelijk en persoonlijk aan deze cursus voor commandanten meewerkte. Naar mijn vaste overtuiging is dit speciaal t.a.v. de opzet de doorslaggevende factor geweest voor het slagen van de leergang. Mij werd als cursusleider een algemene opdracht verstrekt voor de organisatie, waarbij zoveel mogelijk gebruik diende te worden gemaakt van de uitstekende resultaten van het studiecentrum voor moderne bedrijfsvoering. De toenmalige plv. CLS, de Gen.-Majoor *H. P. Zielstra* en de toenmalige Sous-Chef, *Commodore A. B. Wolff* stelden met de cursusleider de algemene richtlijnen op, die door de laatstgenoemde met de docenten-inleiders in een syllabus werden uitgewerkt.

Door deze werkwijze ontstond een harmonisch aaneensluitend geheel, waarin toch voldoende vrijheid van opvattingen mogelijk bleef.

Opzet

Het doel van de cursus was het confronteren van de commandanten van de grote KLu-onderdelen met de moderne management-problemen. Het was daarom reeds direct duidelijk dat in de eerste plaats de commandanten van de bases en de depots aan de cursus zouden deelnemen. Doch dat was niet voldoende. Ook de officieren die leidende staffuncties bekleedden dienden in deze besprekingen te worden betrokken, wilde men niet tot eenzijdige beschouwingen komen. Juist door gedachtenwisselingen tussen deze beide groepen zou een beter en dieper inzicht in de problemen ontstaan.

Naast het probleem van het „wie”, bestond het vraagstuk van het „hoeveel”. Besloten werd het aantal deelnemers vast te stellen op 18 tot 21. Dit aantal maakte een goede discussie mogelijk en was toch niet te groot voor het zo noodzakelijke onderlinge contact.

Gezien de drukke werkzaamheden van de deelnemers werd de duur van de cursus zo kort mogelijk gesteld, nl. 2 × 3 dagen, verdeeld over twee weken. In het eerste gedeelte werd een algemeen overzicht van het probleem gegeven; even-

eens werden vraagstukken t.a.v. organisatie en personeel behandeld. In het tweede gedeelte kwamen de bevoorradings- en onderhoudsproblemen aan de beurt met als afsluiting de principes en de toepassing van de moderne arbeidstechniek.

Zonder enige twijfel was de duur van de cursus aan de zeer krappe kant. De omstandigheden maakten dit helaas onvermijdelijk.

Lesrooster

Hieronder volgt het gebruikte lesrooster, dat zeer goed bleek te voldoen.

Docenten en methoden

De inleiders werden met zorg gekozen. Zij dienden naast hun specialistische kennis en ervaring tevens te beschikken over goede betoogtrant en behoorlijke spreekvaardigheid. De behandeling van de onderwerpen was zoveel mogelijk gericht op de omstandigheden en de problemen bij de Koninklijke Luchtmacht.

Als methode werd de discussievorm gekozen en wel om twee redenen. Ten eerste dwingt deze methode tot actief meedoen en in de tweede plaats omdat hierdoor van de grote kennis en ervaring van de deelnemers een productief ge-

	Uur	Spreeker	Onderwerp	Leider v. h. panel
maandag	10.00	Plv. CLS Gen.-Maj. H. P. Zielstra	Opening	
	10.30	Lt.-Kol. drs. P. J. Bettink	De Commandant als Manager	
	12.30	—	Lunch	
	14.00	Dir.-Gen. S. D. Duyverman	De Commandant en de Begroting	
	16.00	Lt.-Kol. ir. G. van Amstel	De Commandant en een eigen budget	
dinsdag	08.30	Maj. R. W. Hemmes	De Commandant en de Organisatie	Cdr. A. B. Wolff
	10.30	—	Pauze	
	10.45	Maj. A. van Oosten	De Commandant en de Bedrijfssignalering	
	12.30	—	Lunch	
	13.30	—	Werkgroepen	
	15.00	—	Groepsdiscussie	
woensdag	08.30	Kapt. H. I. Tros	De Commandant en het Personeel	Gen.-Maj. H. P. Zielstra
	10.30	—	Pauze	
	10.45	drs. J. C. Helbing	De Commandant en de Bedrijfpsychologie	
	12.30	—	Lunch	
	13.30	—	Werkgroepen	
15.00	—	Groepsdiscussie		
maandag	10.00	Lt.-Kol. J. C. Benschop	De Commandant en de Onderhoudsdienst	Cdr. C. W. A. Oyens dipl. ing. / Cdr. L. M. Kamp
	11.00	—	Pauze	
	11.10	—	Voortzetting	
	12.30	—	Lunch	
	13.30	—	Werkgroepen	
	15.00	—	Groepsdiscussie	
dinsdag	08.30	Lt.-Kol. F. N. W. Blokbergen	De Commandant en de Materieelvoorziening	Cdr. C. W. A. Oyens dipl. ing. / Cdr. L. M. Kamp
	10.15	—	Pauze	
	10.45	—	Voortzetting	
	12.30	—	Lunch	
	13.30	—	Werkgroepen	
	15.00	—	Groepsdiscussie	
woensdag	08.30	Maj. K. de Boer/Kapt. J. Tuppe	De Commandant en de Arbeidstechniek	drs. A. J. van Bavel
	10.15	—	Pauze	
	10.30	—	Demonstratie	
	12.30	—	Lunch	
	13.30	—	Werkgroepen en Evaluatie	
	15.00	—	Groepsdiscussie	
	16.45	Plv. CLS Gen.-Maj. H. P. Zielstra	Sluiting	

N.B. Bij de laatste cursus werd de plaats van Gen.-Maj. H. P. Zielstra ingenomen door Gen. Maj. A. J. de Vries en die van de Cdr. A. B. Wolff door Kol. J. W. Thijssen.

bruik wordt gemaakt. In de ochtend werden de inleidingen gehouden, waarbij ten hoogste vragen voor nadere toelichting konden worden gesteld doch geen debat werd toegelaten. Van half twee tot drie uur werd vergaderd in werkgroepen, bestaande uit 6 en 7 deelnemers. Ieder van deze 3 werkgroepen koos voor elke dag een eigen voorzitter die als eerste woordvoerder optrad in de daarna volgende algemene discussie. Door dit systeem werd de mogelijkheid geschapen, dat in het grote panel een gestroomlijnde en goed gerichte discussie zou plaatsvinden.

Als leider van het panel trad een van de topfunctionarissen van de Koninklijke Luchtmacht op, geassisteerd door de desbetreffende inleider(s). Voor arbeidstechniek trad drs. Van Bavel van de Arbeidsinspectie als pannel leider op. De heer S. D. Duyverman had zich na zijn inleiding beschikbaar gesteld voor het beantwoorden van vragen. Uitdrukkelijk was bepaald, dat deelnemers en pannel leiders zich tijdens de discussie dienden los te maken van hun persoonlijke functies. Slechts op deze wijze was een vrije en constructieve discussie mogelijk.

Tevens werd er een filmavond gehouden, waarop vier films werden vertoond met managementproblemen, speciaal op personeelsgebied. Aan deze films, die alleen een „case” te zien gaven en de oplossing discutabel stelden, kon inderdaad een zeer interessante bespreking worden verbonden.

Onderwerpen

De gehele cyclus stond in het teken van het probleem: „de commandant als manager”. De stof werd verdeeld over de onderwerpen: begroting, organisatie, bedrijfssignalering, personeelsbeheer, bedrijfspsychologie, onderhoudsdienst, materieelvoorziening en arbeidstechniek.

De eerste lezing begon met een korte inleiding omtrent de stand van de moderne economie, waarbij o.a. de economische kringloop en de modellenbouw werden behandeld. Daarna werd een beeld gegeven van de bedrijfseconomische ontwikkeling en de verschillende daaraan verbonden vraagstukken. Planning, organiseren, dirigeren, coördineren en controleren werden in het centrum geplaatst met daaraan gekoppeld de verschillende functies van de commandant o.a. op technisch, administratief en sociaal gebied. Tevens werd een korte beschouwing gehouden omtrent actuele vraagstukken zoals research en automatie.

Bij de behandeling van het begrotingsvraagstuk werd ingegaan op de taak van de commandant de personeels- en de materieel last zo gunstig mogelijk voor het Nederlandse volk te doen uitvallen. Het offer dat de Nederlander als belastingbetaler brengt, dient door de functionarissen

van de KLu op zo efficiënt mogelijke wijze te worden ingezet, zodat een zo hoog mogelijke gevechtskracht wordt verkregen.

De idee om aan een onderdeelcommandant een eigen budget te geven stond in de volle belangstelling. Door de Lt.-Kol. ir. G. van Amstel werd als gastspreker van de Koninklijke Landmacht een uitnemend betoog geleverd. Hij zag de bedrijfsbegroting als beleidsplan, als taakstelling en als machtiging.

Bij de behandeling van de organisatieproblemen werden o.a. de verschillende organisatievormen onder de loep genomen, de drie functies van de leiding geanalyseerd en de vraagstukken van delegatie en spanwijdte van gezag behandeld.

Het probleem van de bedrijfssignalering werd als onderdeel van de administratieve organisatie beschouwd. De commandant zal bij de bedrijfsvoering van zijn onderdeel in de bedrijfssignalering een middel vinden dat hem in staat stelt:

1. een prognose op te maken waarop hij zijn planning kan baseren;
2. beslissingen te nemen en opdrachten te geven die op zijn niveau nodig zijn;
3. de beslissingsbevoegdheid met betrekking tot de verschillende facetten van zijn bedrijf daar te leggen waar de problemen opkomen; deze gezagsdelegatie zal het hem tevens mogelijk maken de verantwoordelijkheid terzake te delegeren;
4. controle uit te oefenen op de algemene gang van zaken bij het onderdeel en op de uitvoering van de opgedragen taak;
5. controle uit te oefenen op de gang van zaken m.b.t. de gedelegeerde bevoegdheden en verantwoordelijkheden.

Teneinde dit te bereiken dient hij de signalering bij zijn onderdeel met zorg te doen afstemmen op de eisen die aan een doelmatige bedrijfssignalering worden gesteld en hij moet dit middel ook voortdurend in de hand houden. Op deze wijze gehanteerd zal de bedrijfssignalering voor de commandant een waardevol „tool of management” blijken te zijn waarmee hij zijn onderdeel kan leiden volgens het principe van „management by exception”.

Bij de behandeling van het onderwerp „de commandant en het personeel” werden de volgende facetten belicht:

1. kwantiteit en kwaliteit van het personeel, waaraan de eisen kunnen worden gesteld;
2. hoe worden deze eisen beleefd?
3. welke middelen zijn beschikbaar om het personeel tot een positieve houding te bewegen?
4. welke invloed heeft de commandant op bovenstaande factoren?

Ook de bedrijfspsychologie was onderwerp van discussie. Onder meer werden de vraagstukken

der selectie, beoordeling, bevordering van moreel en produktiviteit en de zg. human engineering behandeld; ook het moderne onderwerp van de motivatie kwam ter sprake. Bij de behandeling van het onderwerp „de commandant en de onderhoudsdienst” werd de technische functie van de commandant belicht. Op hem rust de moeilijke taak de operationele en de technische sectoren als een harmonisch geheel te dirigeren. Bijzondere aandacht werd besteed aan de vraagstukken verbonden aan het bij de KLu bestaande systeem van „centraal geleid onderhoud”, waarbij het bedrijfsbureau een saillante rol vervult. Gestreefd dient te worden naar verbetering van de verhouding nuttige werktijd tot totale diensturen. Een verhoging van het monteurspotentieel moet worden verkregen door middel van vorming in de praktijk. Een doelmatige organisatie van de kwaliteitscontrole is voor de vliegveiligheid een *conditio sine qua non*.

Het probleem van de „de commandant en de materieelvoorziening” bracht de cursisten in directe aanraking met de aspecten van behoeftebepaling en bevoorrading. Beschouwingen werden gewijd aan het KLu-reparatieprogramma als totaliteit, het Hi-value project, de prioriteitenregeling en de mechanische voorraadadministratie.

Bij het bespreken van de mogelijkheden van de arbeidstechniek voor de KLu werd uitgegaan van het begrip „vernieuwing” om via planning en organisatie te komen tot het aantonen waarom in de KLu arbeidstechnici en arbeidsanalisten nodig zijn. Aangezien door de KLu sedert 1958 een eigen cursus arbeidstechniek wordt gehouden en reeds verschillende abiturienten op de verschillende onderdelen werkzaam zijn, is het uitermate

belangrijk de commandanten een goed beeld te geven van de plaats die deze arbeidstechnici in hun organisatie innemen en wat men van hen mag en kan verwachten. Tijdens deze lezing werden enkele films vertoond. De lezing werd besloten met een demonstratie van de resultaten van enkele belangrijke onderzoeken op arbeidstechnisch gebied bij de KLu. Als technieken werden de kwalitatieve (o.a. de proces- en de bewegingsanalyse) en de kwantitatieve (o.a. de multimentopname en de tijdstudie) behandeld.

Discussies en afsluiting

Tijdens de algemene discussies kwamen enkele zeer belangrijke vraagstukken naar voren, die thans studie-object van de Luchtmachtstaf uitmaken. Door dit systeem werd daarom niet alleen het voordeel van een verdere vorming van de commandanten verkregen, doch werd ook de gelegenheid voor de Luchtmachtstaf geschapen om kennis te nemen van belangrijke vraagstukken uit de praktijk bij de onderdelen. Deze onderlinge gedachtenwisseling was zeker niet de minste waardefactor van de cursus.

De cursus werd besloten met een evaluatie door de cursisten. Deze had niet alleen historische waarde, doch bevatte vele elementen van waarde t.a.v. volgende cursussen en de eventuele „follow-up”.

Aan alle cursisten was vóór de aanvang een bundel verstrekt met alle syllabi. Na afloop van de lezingen werd een uitgewerkt verslag verstrekt; tevens werden beknopte notulen van de discussie opgemaakt. In de bundel was ook een korte literatuurlijst voor eventuele zelfstudie opgenomen.

Nieuwe uitgave

DETERRENT OR DEFENCE, door B. H. Liddell Hart, 257 blz. Uitg.: Stevens & Sons Ltd, Londen. Prijs: 30/— sh.

Het is voor het eerst dat deze erkende militaire analist zijn zienswijze over de strategische en tactische positie van het Westen in deze nucleaire eeuw in boekvorm vastlegt, alhoewel hij de gevolgen van de atoomdiplomatie reeds 15 jaren geleden voorspelde.

Nucleair evenwicht heeft geleid tot een volkomen waardevermindering van de nucleaire middelen. Het Westen zal nu naar andere middelen moeten uitzien om aan mogelijke druk en agressie het hoofd te bieden. Liddell Hart biedt deze — naar zijn idee — op een presenteerblaadje aan, zonder dat dit veel moeite en kosten met zich zou brengen. Zijn onderwerpen, die telkens in een afzonderlijk hoofdstuk worden behandeld, gaan onder meer over het jongste verleden, de basisproblemen voor de verdediging van het Westen, de gevaren van het H-wapen, de vraag of kleine atoomwapens het antwoord zijn op de huidige bewapeningspro-

blemen, de conventionele strijdkrachten en een mogelijke inzet van een uitermate flexibele troepenmacht, de vraag of NATO in staat is onze vrijheid te verdedigen, diverse materieelproblemen, het belang van het vechten bij duisternis, neutraliteit, passieve weerstand, disengagement en andere.

In een epiloog geeft Liddell Hart dan wat hij noemt „the most hopeful road to peace”.

v. H.

★

Gepantserde infanterie en tanks

In bovengenoemd artikel, verschenen in nr 8 van augustus jl. is op blz. 310, linker kolom een regel weggelaten. Onder Algemeen, punt c. gelieve men na de 7e regel in te voegen: *personeelsvoertuigen, teneinde snel het nabij-*

Red.

Het Herstellings- en oefencentrum te Zeist

door mr. A. P. Th. M. Kneepkens Majoor, en P. J. M. Boekwijt, Kapitein-arts

Iedere troepencommandant wordt bij tijd en wijle geconfronteerd met de dienstplichtige, wiens gedrag zozeer buiten de toelaatbare normen valt, dat hij een extra belasting voor de commandant, het kader en — meestal — ook voor de troep zelf betekent. Het onaangepaste van het gedrag behoeft niet te bestaan in het plegen van krijgstuuchtelijke vergrijpen of strafbare feiten, het kan — en zal meestentijds — bestaan in niet (mee-) kunnen, veelvuldig bezoek van het ziekenrapport, huilbuien, het indienen van ontelbare verzoeken met de meest uiteenlopende en dringende redenen om extra verlof of bewegingsvrijheid.

In eerste instantie zal de commandant proberen zelf d.m.v. de hem ten dienste staande middelen (wat vaderlijke steun, een ernstig vermaan, zonodig en waar geschikt een straf) de aanpassing — en daarmee de bruikbaarheid — van de betrokken dienstplichtige te verbeteren. In vele gevallen zullen deze pogingen, al dan niet in samenwerking met de onderdeelarts, geestelijke verzorger, officier sociale dienst enz., inderdaad succes boeken. Maar er zijn gevallen, waarin het succes uitblijft.

De commandant zal inmiddels een indruk hebben gekregen van de aard van de moeilijkheden die tot het onaangepaste gedrag hebben geleid. Wanneer hem blijkt, dat er sprake is van louter onwil, zal hij adequate maatregelen (kunnen) nemen, maar wanneer hij onderkent dat veeleer onvermogen ten grondslag ligt aan het gebrek aan aanpassing, zal hij de onderdeelarts volledig inschakelen en deze — op zijn beurt — de districtpsichiater.

Indien deze laatste van mening is, dat met een poliklinisch onderzoek c.q. behandeling niet zal kunnen worden volstaan, doch dat een nadere observatie, dan wel een uitgebreide — meer tijd vergende — therapie gewenst of noodzakelijk is, ontstaat er een situatie, die in feite een bedrijfs-geneeskundig probleem is.

De onaangepaste militair is een belemmering voor het effectief functioneren van het militaire apparaat. Wettigt het mogelijke resultaat van een uitvoerige observatie of behandeling de daaraan verbonden kosten en moeite? Met andere woorden: is het niet veel eenvoudiger — en goedkoper — de onaangepaste militair, door middel van een afkeuring, uit de dienst te verwijderen?

Het antwoord op deze vraag zou „ja” moeten luiden, ware het niet dat nog andere factoren

een rol, en een zeer belangrijke rol, spelen. Van deze factoren moge de belangrijkste, zijnde de moreelsfactor, hier in het kort worden besproken.

In tegenstelling met de burgermaatschappij, waar het ontslag uit een bedrijf op grond van onaangepast gedrag voor de betrokkene (en diens gezin) een nadeel betekent (en zulks in het bijzonder in tijden van een grote „arbeidsreserve”) en derhalve fungeert als een rem tegen onaangepast gedrag, wordt in de militaire maatschappij door de onaangepaste het ontslag (i.c. de afkeuring) geenszins als een nadeel ervaren, doch vaak als een gewenste zaak, die hij bewust of onbewust, nastreeft.

Voor de troep ontstaat dan het beeld, dat onaangepast gedrag wordt gehonoreerd met terugkeer naar de burgermaatschappij met als gevolg dat de onaangepaste zich (weer) geheel kan wijden aan het opbouwen van zijn toekomst. En dat, terwijl diegenen die hun best doen zich zo volledig mogelijk aan te passen, een achterstand in dit opbouwen van hun toekomst oplopen van tenminste achttien maanden.

Het is duidelijk dat dit alles het moreel ongunstig zal beïnvloeden; de zwakkeren zullen gemakkelijker afglijden en de beteren zullen in hoge mate worden geïrriteerd.

Om dezelfde reden wordt de naar het Depot voor Discipline verwezen militair na het einde van zijn straf ook niet afgekeurd of uit het leger verwijderd. Overigens is het aantal per jaar op grond van aanpassingsstoornissen afgekeurd bij inkeuring en tijdens de dienstperiode al groot genoeg.

Indien nu op grond van het vorenstaande (natuurlijk spelen nog vele anderen, hier niet besproken, factoren een rol; de bedoeling van dit artikel is niet het probleem van de onaangepastheid; of het moreelseffect hiervan, uitputtend te behandelen, doch slechts om het ontstaan en de werkwijze van het HOC te belichten) kan worden aangenomen, dat niet te snel tot afkeuring moet worden overgegaan, dan moet daaraan worden verbonden, dat de troep zo snel mogelijk moet worden bevrijd van de last, die de onaangepaste militair voor zijn onderdeel betekent, vanzelfsprekend na beëindiging van de eventueel door de commandant onmiddellijk opgelegde cellulaire straf. Dit houdt in, dat buiten het eigen onderdeel, doch in militair verband, de mogelijk-

heid tot nadere observatie en tot behandeling aanwezig moet zijn.

Een zodanig observatie- en behandelingscentrum zal aan de volgende militaire eisen moeten voldoen:

1. het betrokken onderdeel zo snel mogelijk, ja zelfs onmiddellijk, kunnen ontlasten van de aanwezigheid van, door hun onaangepast gedrag, storende elementen;
2. de militaire geoefendheid van de opgenomen zoveel mogelijk op peil houden en zo mogelijk vergroten;
3. voor de opgenomen geen prettig vakantieverblijf betekenen, doch een constante confrontatie met de realiteit van de militaire dienst;
4. een zodanig milieu scheppen, dat geen steun wordt gegeven aan het idee van „ziek-zijn” en/of niet geheel verantwoordelijk voor het onaangepaste gedrag zijn;
5. een eventueel toch noodzakelijke afkeuring laten verlopen buiten de sfeer en de aandacht van het eigen onderdeel.

Bij de opheffing van het Militair Neurose Hospitaal en de oprichting (in augustus 1958) van het Herstellings- en Oefencentrum te Zeist zijn deze eisen bepalend geweest voor organisatie en werkwijze.

De in het HOC opgenomen dienstplichtigen worden niet als „patiënten” betiteld of behandeld. Zij heten „cursisten” en worden — wat de algemene lijn en de militaire instructie betreft — behandeld als iedere normale militair in ieder normaal onderdeel.

Bij aankomst in het HOC wordt de — door de onderdeelarts of, en dit is de normale en meest wenselijke weg, door de districtspsychiater — verwezen militair opgenomen in de opnameafdeling. Hij blijft daar tot een eerste onderzoek heeft uitgemaakt of hij geschikt is in het aanvullingspeloton van de Instructie Afdeling (straks Instructie Compagnie) te worden ingedeeld.

Gedurende zijn verblijf in de opnameafdeling heeft hij geen enkel contact met de rest van het Centrum. Er gelden voor hem aparte kantine-tijden, hij eet niet in de eetzaal enz. De duur van het verblijf in deze afdeling is afhankelijk van het tijdstip waarop de dienstplichtige in het HOC aankomt en het aantal opgenomenen. In het algemeen is deze duur niet langer dan anderhalve dag. De uitkomst van het eerste onderzoek gecombineerd met de resultaten van het interview door het Hoofd Instructie Afdeling bepalen of aan de Commandant wordt voorgesteld de opgenomen militair te doen overgaan naar het aanvullingspeloton.

Enige contra-indicaties voor overgang naar het aanvullingspeloton moge ik hier, zonder volledig te zijn, noemen:

1. zodanige lichamelijke klachten, dat (poli-)klinisch onderzoek of behandeling in een CMH noodzakelijk is;
2. zodanige mentaliteit of gedragingen, dat een funeste invloed op het moreel van de overige cursisten moet worden gevreesd;
3. zodanige gestoordheid, dat herkeuring noodzakelijk is.

Wanneer zulks geïndiceerd is, bv. omdat redelijkerwijs kan worden verwacht dat de onaangepaste militair met een andere therapie beter kan worden geholpen, vindt doorverwijzing plaats naar het Nevenhospitaal Springweg.

De categorie opgenomenen, die noch voor overgang naar het aanvullingspeloton, noch voor doorverwijzing naar het Nevenhospitaal in aanmerking komt, zal bij de nieuwe organisatie kunnen overgaan naar een nieuw op te richten afdeling, de Observatie-afdeling.

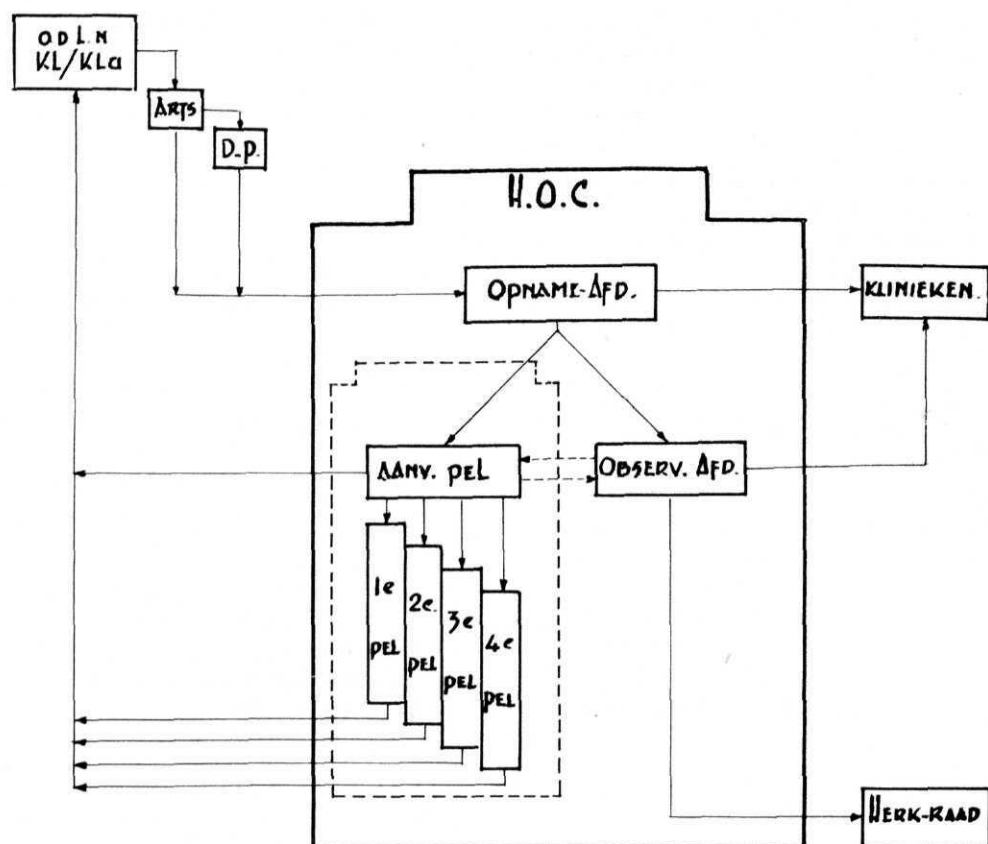
Ook hier zal de opgenomene buiten de rest van het HOC worden gehouden en wel tot hij op grond van de verdere observatie óf alsnog voor overgang naar het aanvullingspeloton in aanmerking kan worden gebracht, óf door de herkeuringsraad is afgekeurd, óf alsnog wordt doorverwezen naar het Nevenhospitaal Springweg.

Zowel in het aanvullingspeloton als in de observatie-afdeling wordt de opgenomen militair uitvoerig lichamelijk, psychiatrisch en psychologisch onderzocht. Zonodig wordt een sociaal, eventueel een sociaal-psychiatrisch onderzoek ingesteld. In het aanvullingspeloton wordt de militair tevens getest op zijn militaire houding, kennis en vaardigheid. Het aanvullingspeloton is een zuiver militair onderdeel, met een volledig militair oefenprogramma, waarin tevens therapie wordt gegeven.

Een aanmerkelijk percentage van de in het aanvullingspeloton opgenomen cursisten blijkt óf ten gevolge van betrekkelijk eenvoudige sociale voorzieningen (waaronder ook te verstaan een meer verantwoorde indeling of tewerkstelling) óf ten gevolge van de gegeven therapie binnen enkele weken weer naar de troep terug te kunnen. De overigen, die een uitgebreidere therapie blijken te behoeven, gaan t.z.t. over naar een genummerd peloton.

Iedere maand wordt een nieuw peloton geformeerd uit de cursisten, die zich in het aanvullingspeloton bevinden. Dit peloton bestaat uit achttien à twintig cursisten en het gaat een „cursus” volgen waarvan de duur vier maanden bedraagt.

In de samenstelling van het peloton (en van de twee groepen waaruit het bestaat) wordt gedurende de cursus geen wijziging gebracht. Het peloton vormt een eenheid én voor wat betreft de militaire opleiding én voor wat betreft de therapie. Aan groepspsychologische mechanismen

Gang van de onaangepaste militair door het HOC

als leiderschap, moreel, arbeidsvregde, vorming van een gemeenschap enz. wordt vanzelfsprekend extra aandacht besteed.

Het militaire oefenprogramma is zodanig samengesteld, dat het door militairen van alle wapens en dienstvakken van KL en KLu kan worden gevolgd, ongeacht in welk stadium van hun militaire loopbaan zij in het HOC zijn opgenomen. Bijzondere aandacht wordt besteed aan LO en sport en het werken in teamverband.

Na het einde van de „cursus” gaan de cursisten terug naar de troep, waarbij, o.m. met het oog op het brengen van de man op de juiste plaats, tegen het einde van de cursus wordt overwogen of overplaatsing dan wel herindeling gewenst is.

Het is niet doenlijk binnen het bestek van dit artikel, de methode en eraan ten grondslag liggende theorieën van de in het HOC gevoerde therapie uitvoering te belichten. (Belangstellenden

mogen worden verwezen naar de publikaties in het Militair Geneeskundig Tijdschrift van mei en juni 1960). Volstaan mag worden met de opmerking, dat uitgegaan wordt van de premisse dat veel van de eigenschappen die de militair ongeschikt maakten, is terug te voeren op het onvermogen zich in een groep (algemene zin) te voegen.

Getracht wordt tijdens het verblijf in het HOC hem de normale realiteit te doen ervaren en tot beter zelfinzicht, zelfkennis en eigen verantwoordelijkheid te brengen, waardoor hij in zijn aanpassingsmogelijkheden minder beperkt en star wordt en hij het gedragspatroon, dat hem tijdelijk voor de dienst ongeschikt maakt, kan los laten.

Zo dit doel wordt bereikt kan de militair na zijn verblijf in het HOC gemeenlijk op normale wijze zijn dienst verder vervullen en dan heeft hij voor wat betreft zijn latere leven ook veel gewonnen.

Wapenontwikkeling

Gepantserde voertuigen

In De Militaire Spectator zijn de laatste tijd verscheidene artikelen verschenen over het gebruik van gepantserde infanterie, o.a. in het Westduitse leger. Daarom is het interessant de ontwikkeling van voertuigen door de Zwitserse firma *Mowag*, die door de *Henschel-Werke* voor de Duitsers werd voortgezet, aan een beschouwing te onderwerpen. Deze voertuigen zijn voor een gedeelte naast de HS-30 door de Duitsers beproefd. Daarnaast werden met deze voertuigen proeven gehouden door het Zwitserse en het Italiaanse leger.

De *Mowag* fabrieken hebben een serie rups- en wielvoertuigen ontwikkeld, waarbij zoals gebruikelijk op één onderstel verschillende uitvoeringen zijn gerealiseerd en wel personeelsvoertuigen en gevechtsvoertuigen met verschillende wapens.

De rupsvoertuigen vertonen een grote overeenkomst met de Franse serie gebaseerd op de lichte AMX-tank, bij de wielvoertuigen is overeenkomst met de Britse gepantserde wielvoertuigen te ontdekken.

Rupsvoertuigen

Afb. 1 geeft een beeld van de *Mowag* (*Pirat*) die zeer weinig verschilt van de *Henschel* (HMK-12) uitvoering. Het is een gepantserd personeelsvoertuig, met een openslaande koepel voor de commandant. Het voertuig biedt verder plaats aan één chauffeur en 10 man, die op dezelfde wijze gezeten zijn als in de DAF YP 408.

Enige technische gegevens zijn:

lengte: 560 cm;	pantsering: 8-20 mm;
breedte: 240 cm;	max. snelheid: 60 km/h;
hoogte: 205 cm;	bereik op de weg: 400 km;
gewicht: 12500 kg volbeladen;	bereik door het terrein: 250 km

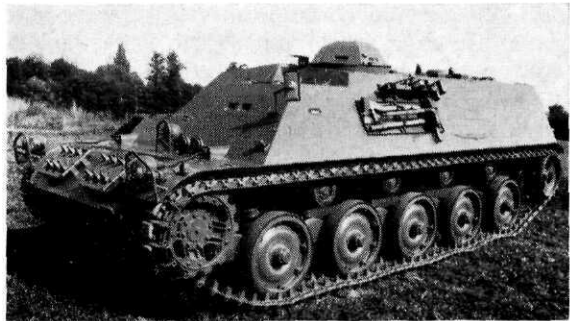
Voor de deelneming aan het gevecht is een uitvoering geconstrueerd met een 2 cm Oerlikon mitrailleur, waarbij het voertuig ca. 20 cm hoger wordt en i.p.v. 10 man, 1 mitrailleursschutter en 6 man kunnen worden meegevoerd. Dit voertuig is nog in ontwikkeling.

De *Pirat* met een 9 cm antitank vuurmond (zie afb. 2), met een hoogte van 243 cm en een gevechtsgewicht van 13 500 kg toont zeker grote overeenstemming met de AMX-13 ton. De *Pirat* is echter meer de „Jagdpanzer”, waar de Duitsers nog altijd naar zoeken. Vergeleken met de AMX is de uitwerking van de vuurmond vermoed-

delijk groter (90 tegen 76 mm), de pantsering is echter nog geringer dan de toch al licht gepantserde Franse lichte tank (8-20 mm tegen 20-40 mm); daarentegen kan de *Pirat* 4 man vervoeren, de AMX slechts 3 man, echter met 2 extra mitrailleurs.

Wielvoertuigen

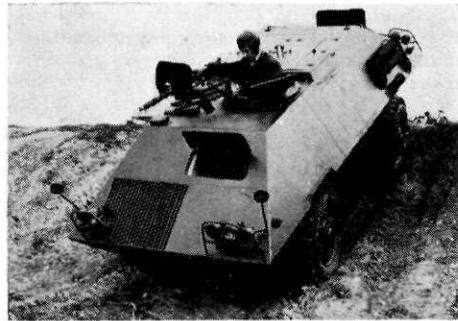
Hier treffen wij dezelfde familie van voertuigen aan als bij de rupsvoertuigen, daarenboven is er

Afb. 1 Gepantserd personeelsvoertuig *Pirat*; Zwitserse uitvoering (foto *Mowag*)

Afb. 2 Gepantserd antitank-voertuig *Mot. Pak Pirat* (foto *Mowag*)

Afb. 3 Gepantserd personeelsvoertuig op wielen; Westduitse proefuitvoering (HMR08) (foto *Henschel-Werke*)

nog een uitvoering met een raketwerper, die later afzonderlijk zal worden behandeld. Het personeelsvoertuig op afb. 3 is een Duitse beproevingsuitvoering (HMR08), waarbij de koepel is geopend en een mitrailleur Browning met een soort schild door de commandant wordt bediend.

De technische gegevens zijn:

lengte	= 531 cm;	pantsering	6-12 mm;
breedte	= 220 cm;	max. snelheid	85 km/h;
hoogte	= 220 cm;	bereik op de weg	400 km;
gewicht	= 8000 kg	aantal inzittenden	7 man
	volbeladen;		(incl. chauffeur).

Voor indeling bij verkenningseenheden, die verder ook met andere voertuigen uit deze familie zijn uitgerust, kan dit zeker als een bruikbare conceptie worden bestempeld, bijvoorbeeld voor het vervoer van de tirailleurgroep in een verkenningsspeloton.

De voertuigen in de 12-persoonsklasse, zoals de DAF YP 408 en de *Saracen* zijn hiervoor te groot. De draaicirkels van de HMR08, de YP-408 en de *Saracen* zijn respectievelijk 7,80 m, 17 m en 14,63 m. De HMR08 heeft de mogelijkheid tot vierwielbesturing.

Als voertuig voor het transport van gepantserde infanterie is bij de HMR08 het aantal te vervoeren personen te gering en de DAF YP 408 en de *Saracen* kunnen beter worden geacht.

Voor de actieve deelneming aan het gevecht is er een uitvoering met een 2 cm *Oerlikon* kanon (afb. 4) en een voertuig uitgerust met een 9 cm antitank kanon (afb. 5).

Zoals we bij het rupsvoertuig met antitank vuurmond een vergelijking met de AMX hebben gemaakt, is het bij het wielvoertuig met 9 cm kanon mogelijk een vergelijking te maken met de *Saladin* (afb. 6). Dit laatste voertuig is thans de standaard „Armoured car” in het „Armoured Car Regiment”, de Britse verkenningseenheid.

Bij deze vergelijking dient er wel aan te worden gedacht, dat de conceptie waarop deze voer-

Afb. 4 Gepantserd wielvoertuig met 2 cm Oerlikon mitrailleur (foto Mowag)

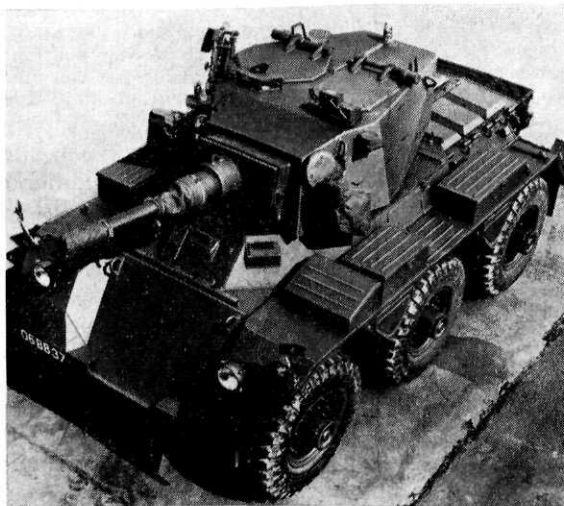
tuigen berusten, verschillend is. De *Saladin* is het voornaamste gevechtsvoertuig in een verkenningseenheid, het Mowag voertuig is een wpendrager voor een antitank vuurmond, die echter ook goed in een verkenningseenheid kan worden gebruikt, als wij daarnaast het voertuig met de *Oerlikon* mitrailleur zien.

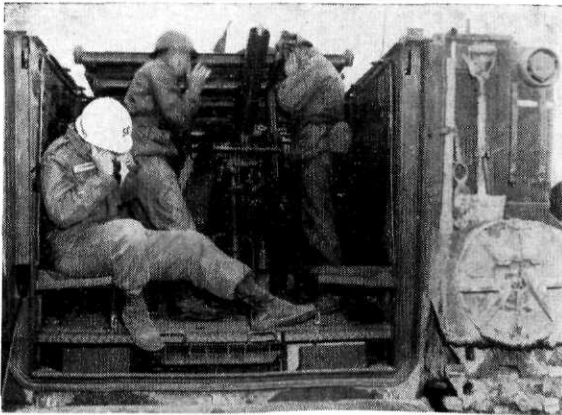
Vergelijking Mowag/HMR08 met 9 cm - *Saladin*

	<i>Mowag</i>	<i>Saladin</i>
lengte in cm	520	493
breedte in cm	220	254
hoogte in cm	246	226
motorvermogen in pk	177	160
vermogen/ton gewicht	20,3	15,3
pantsering in mm	6-12	8-16
bereik in km	400	400
aantal personen	4	3
gewicht volbeladen in kg	8700	11200
max. snelheid km/h	85	72
bewapening	76 mm	90 mm
	met H.E. granaat,	met at
	AT granaat en	granaat
	een granaatkartets!	
	2.30 inch	
	Browning mitrailleurs,	
	waarvan 1 coaxiaal en	
	1 tegen luchtdoelen.	

Afb. 6 *Saladin* in bovenaanzicht ((foto Alvis)

Afb. 5 Gepantserd wielvoertuig met antitank vuurmond (foto Mowag)

Afb. 7 M84, mortierdrager bij het afgaan van een schot (foto Food Machinery and Chemical Corporation)

De terreinvaardigheid zal voor beide voertuigen, alhoewel de Saladin 6 aangedreven wielen heeft, gezien de verhouding van motorvermogen tot gewicht, wel ongeveer gelijk zijn. Het silhouet van de Mowag is gunstiger, ook het inwendig comfort, de Saladin is echter zowel in de anti-tank- als de antipersoneel-rol te gebruiken. On-

gunstig bij de Saladin, speciaal bij rivierovergangen, is het veel grotere gewicht. Een interessante toevoeging van de bewapening bij de Saladin is de granaatkartets, „l'histoire se répète”: wij zien hetzelfde in de Amerikaanse Claymore, een antipersoneel-mijn op het granaatkartets principe gebaseerd.

Amerikaanse wapendrager voor de 4.2 inch mortier M84

De *Food machinery and Chemical Corporation* heeft voor het Amerikaanse leger een wapendrager voor de 4,2 inch mortier ontwikkeld op het onderstel van de M59 armoured personnel carrier (zie afb. 7).

Het vervoer geschiedt met geheel gesloten voertuig; bij het vuren van het voertuig af, worden bovenkleppen en achterklep geopend. Er wordt ook een grondplaat voor normaal vuur van de grond af meegevoerd.

Ook voor de M113 wordt een dergelijke wapendrager ontwikkeld, die tot dusver de T257 wordt genoemd.

Uit de buitenlandse vakpers

De moderne verdediging

Ten aanzien van de „moderne verdediging” doen zich de volgende mogelijkheden voor:

1. het *ontgaan* van een vijandelijke aanval;
2. het *voorkomen* van een vijandelijke aanval;
3. het *afslaan* van een vijandelijke aanval;
4. het *vernietigen* van de aanvallende vijand.

Ad 1

Het accepteren van deze mogelijkheid betekent, dat hiermee het *verdragend* gevecht als vorm van verdediging is geïntroduceerd, hetgeen wordt opgelegd door de omstandigheid, dat deze in de toekomst veelal zal moeten worden gevoerd op brede of zeer brede fronten. Het ontgaan van een vijandelijke aanval geschiedt doorgaans om tijd te winnen, dan wel om gunstiger voorwaarden te scheppen voor de verdediger, voor het nemen van het initiatief.

Ad 2

Deze, wel zeer actieve vorm van verdedigen heeft tot doel de vijandelijke strijdmacht te vernietigen, vóór aler deze tot de aanval kan overgaan. Dit soort van gevechtshandeling zal van bijzonder belang worden bij gebruik van tactische atoomwapens.

Ad 3

Dit is de meest voor de hand liggende vorm van verdedigen. Het doel kan zijn een vijandelijke aanval te stoppen, dan wel deze de doorgang door, of de toegang tot een gebied te ontzeggen.

Ad 4

Dit omvat alle gevechtshandelingen, die tot dit doel worden ondernomen, vóór, tijdens of na een vijandelijke

aanval. De meest voor de hand liggende vorm is de tegenaanval, doch ook de gewelddadige verkenning, de tegenactie met beperkt doel en de tegenvoorbereidingsaanval moeten eronder worden gerekend.

Schrijver onderkent de noodzaak de „opdracht” bij het verdedigend gevecht, in de toekomst, even duidelijk te omschrijven als dat tot nu toe, bv. bij de aanval, het geval is. Dit vooral in verband met de vele vormen van verdedigen, die mogelijk zijn. Hij acht het daarom in de eerste plaats nodig, dat bepaalde „moderne” termen, zoals „*offensieve verdediging*”, „*gebiedsverdediging*” en „*verdragende verdediging*” duidelijk worden omschreven.

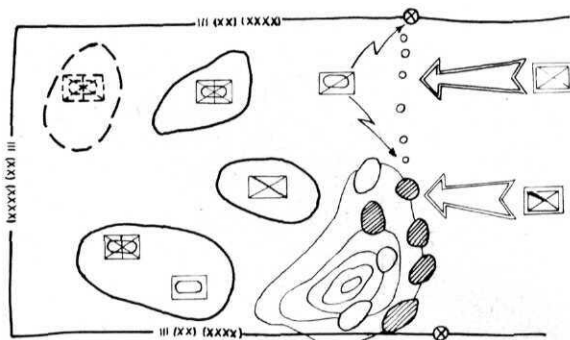
Onder „*offensieve verdediging*” verstaat hij dan het type van operatie, waarbij het voorste te verdedigen gebied wordt ingericht met behulp van een minimale strijdmacht, nodig voor tijdige waarschuwing van een op handen zijnde aanval en om de aanvaller te kanaliseren in een voor hem minder gunstig terrein, dan wel hem te stoppen of in zijn bewegingen te belemmeren. Deze vorm van verdedigen moet bij voorkeur worden toegepast, aangezien zij het maximale gebruik van een offensieve strijdmacht ter vernietiging van de aanstormende vijand toelaat. De belangrijkste strijdmiddelen van de verdedigers worden immers in offensief optreden gebruikt, waarbij de vijand wordt vernietigd op een tijd en een plaats, die voor de verdediger het gunstigste zijn. Het is een actieve, agressieve vorm van verdedigen, die wordt uitgevoerd door het combineren van offensief en verdragend optreden, met de normale verdedigende gevechtshandelingen. De reserve heeft gewoonlijk een hogere prioriteit voor indeling van strijdkrachten en midelen, dan het voorste te verdedigen gebied en vormt zodoende de sleutel tot het succes. Deze vorm van

verdedigen wordt gekozen, indien voor het voeren van de gevechten een grote terreindiepte ter beschikking staat, indien geen bijzondere terreindelen moeten worden gehouden, dan wel inzet van atoomwapens op kleine of middelgrote schaal mogelijk is.

De noodzaak tot het vormen van een krachtige reserve stempelt de divisie tot de kleinste eenheid, die normaliter in staat is de offensieve verdediging zonder meer voor langere tijd toe te passen. Ook kleinere eenheden kunnen hiertoe evenwel tijdelijk overgaan. Gewoonlijk worden de troepen daarbij in drie echelons gerangschikt; het beveiligende echelon vóór de voorste rand van het gevechtsterrein; de troepen in het voorste gevechtsterrein; en de reserves, zijnde de troepen, opgesteld in het gebied, bestemd voor het doen van tegenaanvallen.

Onder *gebiedsverdediging* verstaat de schrijver de operatie waarbij het de bedoeling is een bepaald gebied voor lange tijd vast te houden of aan de vijand te onttrekken. In een tactische atoomoorlog zal het daarbij niet mogelijk zijn alle sleutelpunten vóór het losbarsten van de vijandelijke aanval te bezetten. Men moet echter voldoende troepen bij de hand houden om, in het te verdedigen gebied, de nodige gevechtskracht te kunnen creëren of om dat gebied te kunnen domineren. Hier heeft het bezetten van het voorste gebiedsdeel doorgaans prioriteit boven de reserves, welke laatste worden gebruikt om de verdediging te verdiepen, de vijand te stoppen en te vernietigen, penetraties te neutraliseren of bedreigde gebieden versterking te verschaffen. Deze soort van verdediging dient elastisch te worden gevoerd. Eenheden en onderdelen moeten „meegeven” met de vijandelijke aanval; vijandelijke penetraties moeten als een normaal verschijnsel worden beschouwd. De vijandelijke aanval moet worden afgeremd door de diepte, die in de verdediging is gebracht. Om tot vernietiging van de vijand te kunnen komen zal de verdere, binnen de penetratie, op de flanken daarvan en in haar rug, vuur en beweging combineren en wel door inzet van zeer beweeglijke, kleine gevechtsgroepen. De strijdmacht, nodig voor het doen van de tegenaanval, kan worden geformeerd uit de reserve, uit troepen die het voorste gevechtsterrein bezet houden, dan wel uit een combinatie van beide. Deze wijze van verdedigen vraagt om gedetailleerde vuurplannen, om het zodanig inrichten van het te verdedigen gebied dat de natuurlijke afweerkraft van het terrein wordt uitgebuit en om de nodige plannen voor het manoeuvreren met troepen binnen het gevechtsterrein. Zij baseert zich op een maximaal gebruik van dit terrein, op het verspreid opstellen van kleine gevechtsgroepen en op het gebruik van waarnemingsmiddelen en verkenningstroepen om de gaten tussen deze gevechtsgroepen te vullen. Het gevaar voor nachtaanvallen en infiltratie is geringer dan bij enige andere vorm van verdediging en de aanvaller wordt gedwongen meer gevechtskracht in te zetten. Deze wijze van verdedigen kan worden opgelegd door de aard van de ontvangen opdracht, door de sterkte en mogelijkheden van de vijand (bv. indien deze over zeer beweeglijke strijdkrachten beschikt) en door terrein- of weersomstandigheden. Zij zal gewoonlijk slechts kunnen worden toegepast indien er geen of weinig kans bestaat op inzet van vijandelijke atoomwapens, aangezien zij voor deze zeer kwetsbaar is. De kwetsbaarheid tegen andere dan atoomaanvallen kan worden verminderd door het aannemen van een echelonnering in de breedte en de diepte, alsmede door het treffen van passieve beschermingsmaatregelen.

Onder *vertragende verdediging* verstaat de schrijver die operatie, waarbij het vasthouden voor langere tijd van een groot terreindeel, dan wel het onttrekken daarvan aan de vijand, géén essentieel deel vormt van de verdedigende opdracht. Deze vorm van gevechtshandeling maakt het een strijdmacht mogelijk een verdedi-

ging te voeren, waarbij terrein en vuur (nucleair en niet-nucleair) in de diepte worden gebruikt om een vijandelijke aanval te vertragen. Zij vereist een grote beweeglijkheid; zij wijkt in wezen niet af van het klassieke vertragende gevecht.

Bijgevoegde schets geeft een goed voorbeeld van een mogelijke combinatie van verschillende genoemde methoden van verdediging, welke combinatie op elk niveau kan voorkomen. De betreffende strijdmacht heeft de verdediging van het gebied binnen de aangegeven grenzen tot opdracht. De commandant heeft de vorm van „offensieve verdediging” gekozen. Hij heeft een reserve aan gemechaniseerde infanterie en tanks geformeerd en voorts een verkenningselement in het noordelijke deel van zijn sector en infanterie in het tactisch belangrijke terrein in het zuiden opgesteld. Het is van belang, dat de vijand in dit laatste terrein wordt tegengehouden, zodat zijn strijdmacht in het noorden wordt gekanaliseerd, alwaar hij kan worden vernietigd door inzet van vuur en reserves. Een en ander vereist, dat de in het zuiden verantwoordelijke commandant zijn gevechtskracht ontplooit in een „gebiedsverdediging”. In het noorden wordt in de zin van een „vertragende verdediging” geopereerd.

Schrijver beëindigt zijn belangrijk artikel met de volgende algemene conclusie.

De doctrine van het Amerikaanse leger gaat sterk in de richting van de offensieve verdediging, daarbij in de eerste plaats doelende op de offensieve manoeuvre als middel om de vijand te vernietigen. De termen, die in de verdediging worden gebruikt, moeten worden herzien. De „offensieve verdediging”, de „gebiedsverdediging” en de „vertragende verdediging” kunnen bij elke mate van gebruik van atoomwapens worden toegepast. Indien deze wapens op grote schaal worden gebruikt zal „gebiedsverdediging” echter de minder aangewezen methode zijn. Het kan evenwel ook onder die omstandigheden voorkomen, dat in een bepaalde sector een gebiedsverdediging moet worden opgebouwd, teneinde aan de totale verdedigende opdracht te kunnen voldoen.

Kernwapens permitteren een grote vrijheid bij het organiseren van de verdediging en maken een nieuwe, essentieel gewijzigde tactiek noodzakelijk.

„Specifics versus generalities in the Defense”, door LtCol C. R. Keegau, in „Military Review”, april 1960.
v. H.

Doelstelling en methoden van de communistische guerilla-oorlogvoering

Door de communistische dreiging is de aandacht gevestigd op guerilla-oorlogvoering en de mogelijke toepassing hiervan in het Westen. De communisten zijn in dit opzicht ware experts.

De bedoeling van dit artikel is om te wijzen op de historische en militaire betekenis van guerilla, wat guerilla's kunnen presteren en welke tegenmaatregelen kunnen worden genomen.

Hoewel guerilla-oorlogvoering zo oud is als de histo-

rie, werd er tot voor kort in militair wetenschappelijke zin weinig aandacht aan geschonken. Voorbeelden treft men aan zowel reeds 360 j. v. Chr. in China als onlangs in Cuba. De bestrijding van guerilla's vergt grote hoeveelheden mankracht, bv. in W.O. II van de Duitsers 300.000 man, in Korea 4 van de 10 aanwezige V.N.-divisies, in Griekenland 200.000 man van het Griekse leger tegenover 30.000 guerilla's en in Cuba leed onlangs de geregelde strijdmacht van Batista de nederlaag tegen de aanvankelijk geringe guerillabeweging van Fidel Castro, die uiteindelijk 6200 man sterk was.

Volgens Generaal Gruenther kost het 10 man geregelde troepen om 1 guerilla-strijder uit te schakelen. Niet genoeg kan de nadruk worden gelegd op de belangrijkheid van dit probleem, in het bijzonder als taktiek, toegepast of uitgebuit door het internationale communisme, om o.a. door middel hiervan de wereldheerschappij te verwerven. Voorts gaat schrijver ervan uit, dat in een nucleaire oorlog slechts kleine eenheden zich in grond-operatiën zullen kunnen handhaven. Hiervoor is de guerilla het aangewezen optreden.

Toepassing van guerilla oorlogvoering geschiedt:

- ter versterking van of als steun aan geregelde strijdkrachten;
- ter verdediging van eigen land als laatste toevlucht, wanneer de officiële strijdkrachten op de vlucht zijn gedreven;
- om een dictatoriale of tirannieke regering omver te werpen;
- om een nationale actie op te wekken, teneinde de vrijheid van een land, onderdrukt door de vijand, te herwinnen;
- om bestaand bestuur te verontrusten en uit te hollen, dit aldus te dwingen tot aftreden en voorwaarden te scheppen voor het instellen van een nieuwe regering.

Dikwijls sluiten communisten zich aan bij een verantwoorde revolutionaire beweging; nadat eenmaal door het scheppen van crisis en ondermijning een regering ten val is gebracht, komen de communisten naar voren en nemen het heft in handen.

Door middel van guerilla-oorlog kunnen communisten en ultra-nationale groeperingen hun doel bereiken zonder een normale oorlog te ontketenen. Naast de principes van de conventionele oorlog zijn essentiële kenmerken van guerilla: het gebruik maken van een onstabiele politieke constellatie, winnen van publieke opinie, steun van plaatselijke bevolking, uitbuiten van bekendheid met het terrein, verrassing, steun van een regering, de eigen (al of niet in ballingschap) of een andere sympathiserende.

Voor eenheid van optreden dient de organisatie en leiding uit te gaan van het hoogste militaire en politieke niveau zowel tijdens de vijandelijkheden als daarna om te voorkomen dat guerilla's onder controle zouden komen van ongewenste politieke groeperingen.

Leiding en controle dienen te zijn gecentraliseerd. De praktijk leert dat kleine groepen van ca. 50 man het meeste resultaat opleveren, gemakkelijker zijn te leiden, te bevoorraden en te verbergen. Eenvoud, informaliteit en de kunst van het ontwijken vormen de basis van de kracht van de guerilla. Een offensieve geest is een essentiële factor. Verrassing wordt bereikt door juiste keuze van plaats, tijdstip, aanvalsmethode, afhankelijk van de inlichtingen afkomstig van geoeffende waarnemers, informanten en sympathiserende burgers.

Dikwijls wordt verrassing verkregen door een hinderlaag te combineren met flankaanvallen.

Kennis en uitbuiting van het terrein spelen een voorname rol bij het optreden van guerilla's; gunstig zijn roebertgen, dichte bossen en wegen-arme gebieden. De laatste zijn beperkend m.b.t. het gebruik van zwaar materieel en het uitvoeren van tegenmaatregelen.

Guerilla-leiders worden veelal geselecteerd, aange-

steld en getraind door of vanwege de communistische partij; ook wel worden fanatieke partijleden militair getraind met het doel in 's vijands achtergebied, na te zijn geïnfilteerd of afgeworpen, energieke leiding te geven aan plaatselijke guerilla's.

De eenvoudige organisatie en geringe omvang van guerilla-eenheden maken deze bij uitstek geschikt voor het opereren in een nucleaire oorlog. De organisatie is niet gebonden aan vaste lijnen. Naar hun taak zijn de guerilla-eenheden wel te onderscheiden nl.: gevechtseenheden (lichte en zware) en -inlichtingen, verzorgings- en sabotage-eenheden.

De kleinste eenheid in een guerillagroep van ca. 50 man is de „cel”, 4 man sterk. De uitrusting is licht en telkenmale afgestemd op de opdracht. Bewapening bestaat uit: messen, geweren, pistoolmitrailleurs en/of handgranaten. Mobiliteit wordt verhoogd door gebruik van paarden, voertuigen en lichte vliegtuigen. Voedsel wordt hoofdzakelijk van bevriende burgers ontvangen; voor geïsoleerde eenheden geschiedt ook bevoorrading door de lucht.

De keuze van de aan te vallen doelen wordt bepaald door de uiteindelijk tactische of strategische doelstelling. In W.O. II waren de Sovjet guerilla's, ingezet in het Duitse achtergebied, in staat de Duitse verbindinglijnen te verontrusten, vijandelijke eenheden te binden en op te treden als inlichtingen-verzamelingen.

Zelden gaan guerilla's tot een verdediging over en indien dit geschiedt is het slechts voor korte tijd; de elementen verrassing, beweeglijkheid en initiatief gaan immers bij de verdediging verloren.

De conclusie is dat het voeren van een guerilla-oorlog door een eventuele tegenstander in door het Westen gecontroleerde gebieden, gezien de factoren terrein, onstabiele politieke constellaties, zwakke economische toestand e.d., waarschijnlijk moet worden geacht.

Bij het ontwerpen van tegenmaatregelen dient in de eerste plaats de dreiging van een dergelijke oorlogvoering te worden ingezien en het gevaar van een communistische deelneming aan een bepaalde guerilla-oorlog steeds tijdig te worden onderkend. Een sterk stabiel bestuur, gesteund door de publieke opinie en een gezonde economische toestand bieden aan guerilla-oorlogvoering weinig kans van slagen. Voorts wordt aanbevolen het verlenen van economische en militaire steun aan bepaalde landen, teneinde aldaar de redenen en oorzaken voor guerilla's te doen verdwijnen. De militaire opleiding en planning dienen zodanig te worden herzien, dat guerilla's op hun eigen terrein kunnen worden verslagen om aldus te voorkomen, dat communisten hun doel, een wig te drijven in de solidariteit van de Westelijke naties, bereiken.

„Objectives and methods of communist guerilla warfare”, door Lieutenant Colonel George B. Jordan, Infantry, in „Military Review”, jan. 1960. V.

Logistiek: Een conditio sine qua non voor de NAVO-verdediging

De overheersende positie van de logistiek in het NAVO-verdedigingssysteem blijkt overduidelijk uit het feit, dat van de twintig voornaamste NAVO comité's er acht specifiek logistieke zaken betreffen en zes andere zich bezig houden met algemene economische zaken die in nauw verband staan met de industriële mobilisatie-aspecten van logistiek. Indien men dan ook spreekt over NAVO-logistiek, spreekt men over het hart van het NAVO verdedigingssysteem.

Het is vanzelfsprekend ondoenlijk alle als zodanig te herkennen logistieke activiteiten onder het hoofd „logistiek” te verenigen. Een goed begrip omtrent logistiek en in het bijzonder het begrijpen hoe de verhouding is van logistiek tot strategie, taktiek en economie, is essentieel voor goed begrip van het NAVO

verdedigingssysteem. Ten behoeve van het artikel worden de volgende omschrijvingen gegeven.

Strategie is de totale bundeling van krachten om leiding te geven aan situaties en gebieden, teneinde breed opgezette doelen te bereiken. Hierin is mede begrepen de selectie van de specifieke doelen die, indien gezamenlijk bereikt, de verwezenlijking van de breed opgezette doelen met zich brengt. De strategie betreft door de brede omvang zowel militaire als civiele leiders.

Taktiek is het directe gebruik van strijdkrachten en wapens om de door de strategie geselecteerde specifieke doelen te bereiken. Gewoonlijk is het alleen een aangelegenheid voor militaire leiders. Door huidige ontwikkeling van de wapens zal echter de politiek meer en meer de taktiek beïnvloeden.

Logistiek is de voorziening in de daadwerkelijke middelen waaraan georganiseerde strijdkrachten hun kracht ontleen. Het is de schepping en voortdurende steun van strijdkrachten en wapens. Voornaamste componenten van logistiek zijn, infrastructuur, transport, schepen, vliegtuigen, wapens en uitrusting, bevoorrading, constructie, onderhoud en herstel, personeel en medische dienst. De logistiek is enerzijds het economische element in een militair systeem en anderzijds het militaire element in een economisch systeem. Logistiek slaat een brug tussen het industriële economische systeem van een land en de werkelijke operaties van de strijdkrachten. Logistiek is daarom een van de hoofdtaken van zowel civiele als militaire leiders.

In het huidige tijdperk is het moeilijk om over bevelvoering te spreken in de zin zoals dit ten tijde van Napoleon mogelijk was. Het is teveel een verantwoordelijkheid geworden van het hele nationale en internationale systeem. Wel kan men nog zeggen dat bevelvoering drie grote verantwoordelijkheden heeft: strijdkrachten vormen, strijdkrachten steunen en strijdkrachten inzetten.

Uit de bovenstaande begripsopvattingen volgen verscheidene gevolgtrekkingen en aanwijzingen.

- Strategie en vernietiging zijn niet synoniem.
- Strategie gebruikt echter vernietiging wanneer dit noodzakelijk is.
- Economische en industriële factoren beperken de vorming van strijdkrachten.
- Logistieke factoren beperken het gebruik van strijdkrachten.
- Bevelvoering transformeert oorlogspotentieel in gevechtskracht door het gebruik van dit potentieel en door leiding geven aan de logistiek.

Ofschoon de samenwerking in NAVO-verband eigenlijk een opgeven van bepaalde facetten van de soevereiniteit zou moeten meebrengen, heeft de welvaart, die deze samenwerking met zich brengt, ertoe geleid dat de industrieën in de verschillende landen zich zelfstandig hebben ontwikkeld. De verbeterde economische conditie brengt dus in feite een grotere verscheidenheid niteit zou moeten meebrengen. heeft de welvaart, brengt met zich mee, dat meer landen overgaan tot aanmaak van atoombommen. Logistieke efficiency vereist grotere concentratie. De dreiging van atomische middelen noopt daarentegen tot verspreiding.

Veelzijdige mogelijkheid van optreden is een eerste vereiste in de moderne oorlogvoering. Dit brengt een grote verscheidenheid in wapens en uitrusting met zich om de militaire commandant in staat te stellen diverse situaties het hoofd te bieden. De strijdkrachten en wapens die hij gebruikt moeten passen bij de desbetreffende situatie en de situatie die ontstaat door zijn handelingen. Het is daarom vanzelfsprekend dat de strijdkrachten, die hij gebruikt zowel in uitrusting als in

personeel veelzijdig gebruik moeten toelaten. Op grond hiervan schakelt dit de aantrekkelijke drogreden uit, dat korte tijd dienende dienstplichtigen heden ten dage een doelmatige strijdkracht kunnen vormen.

Achter deze flexibele strijdkrachten moet flexibele logistieke steun staan. Dit brengt mee dat de opperbevelhebber in staat moet zijn de voornaamste logistieke hulpbronnen naar believen te gebruiken, dat hij verplaatsing van strijdkrachten en voorraden in de hand moet hebben en dat hij moet beschikken over voldoende transportmiddelen van allerlei soort om onmiddellijk te kunnen reageren op kritieke situaties. Dit brengt echter mee dat hij alleen de absolute leiding over de gehele logistiek moet hebben.

De aard van het logistieke probleem

Het doel van iedere logistieke inspanning is bij voortduring de maximale gevechtswaarde te bereiken. De eerste vraag is derhalve: welk soort gevechtsactie wordt verwacht?

Als men van mening is dat de NAVO strijdkrachten in de eerste plaats dienst doen als een soort struikeldraad, dan is een statisch logistiek steun-systeem het meest passende. Meent men echter dan dat de NAVO strijdkrachten in een langdurige operatie in een wijd uitgestrekt gebied kunnen worden gewikkeld, dan is een mobiel, flexibel logistiek steun-systeem vereist. Een vergelijking tussen de taken van SACEUR en SACLAN geeft hier een duidelijk beeld van het dilemma waarvoor men komt te staan. Beide commandanten opereren onder hetzelfde algemene NAVO beleid, zij moeten een oplossing vinden die enerzijds voldoet aan het militaire principe dat een commandant de baas moet zijn over zijn eigen logistieke steun en het NAVO beleid dat logistiek een nationale verantwoordelijkheid is. Realistische beschouwing van de logistiek toont aan dat het niet voldoende is op het laatste moment de NAVO commandanten verantwoordelijk te maken voor hun logistieke steun. Planning en coördinatie moeten vroegtijdig kunnen beginnen. In vredetijd is het al erg lastig dat NAVO commandanten om gegevens moeten vragen aan nationale commandanten, in tijden van hoogspanning is het onaanvaardbaar. De staven van hogere commandanten die strategische en tactische beslissingen moeten nemen, behoren uitgerust en geoefend te zijn in het verwerken van bekende logistieke gegevens.

De macht op logistiek gebied, die aan een NAVO commandant, die een flexibel gevecht moet voeren, moet worden gegeven is veel groter dan die, welke hij moet hebben indien hij een statische opdracht heeft. Toegegeven wordt dat de huidige politieke en economische omstandigheden het toepassen van militaire grondregels erg moeilijk maken. Maar het is niet juist ertegen te zondigen omdat er moeilijkheden bestaan. Er moet een keuze worden gedaan tussen strikte handhaving van de soevereiniteit van de leden-landen en de collectieve militaire veiligheid. Het voornaamste probleem ligt in het principe, dat de logistiek een nationale verantwoordelijkheid is. In beginsel is dit ook juist, alleen de rigoureuze toepassing ervan is niet juist. Afwijkingen moeten na grondig onderzoek worden toegestaan als dit van militaire zijde noodzakelijk wordt geacht.

Goede toepassing van de logistieke beginselen moet de basis verschaffen voor doeltreffend optreden. Logistieke flexibiliteit is van vitaal belang en daarom is logistieke doelmatigheid een conditio sine qua non voor een reëel verdedigingssysteem.

„Logistics: Conditio sine qua non for NATO Defense”, door Rear Admiral H. E. Eccles, in „The Fifteen Nations”, nr 13.

v. E.